

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Festetics-utca 3.

Előfizetési ára egy évre 24 pengő	Szerkesztők: Istenes Károly és Kirschenheuter Ferenc	Egyesületi r. tagok a lapot tag- illetményük fejében kapják. A gyógypedagógiai intézetek elő- fizetési árát évről-évre az egye- sületi közgyűlés szabja meg.
--------------------------------------	---	--

Kedves tanítványaim, ifju barátaim!*

Irta Ereos Borbély Sándor

Azért kértem önöket ide egybe, hogy elbúcsúzzam önöktől. A Miniszter Úr Önagyméltósága ugyanis újabban azt a munkát bizta reám megtisztelő feladatul, hogy a gyógypedagógiai intézmények tantervének elkészítésében munkálkodjam.

Tapasztalatból tudott dolog, hogy nem lehet egyszerre két nagy úrnak kellőleg szolgálni. Érzékeny lelkiismeretességem s az én korommal már együtt járni szokott test-szervezeti állapotom nem is vállalhatná mind a két feladatot a nélkül, hogy valamelyik ne vallaná kárát. Meg kell tehát válnom az előadó tanári tisztemtől, mert így kívánja ezt a magasabb tekintetű közérdek és az a jogos magánérdek, hogy a vidékről ide be s innen vissza történő elég gyakori és nem egyszer veszélyessé is lett utazgatással tovább már ne kockáztassam földi létem gyarló porhüvelyét.

Búcsúzóom tehát önöktől kedves tanítványaim, — személyesen azoktól, kik jónak látták és szívesek voltak személyesen is megjelenni itt. És búcsúzóom az önök képében mindazoktól is, kik nem jelenhettek ugyan meg itt, mert országunk különböző részeiben teljesítenek most közszolgálatot, de akik bizonyos emlékezni fognak még arra, hogy a legutóbbi 35 évnek vonalán valamelyik pár évben szintén voltak tanítványaim — egykor.

A búcsúzással járó érzés sohasem volt kellemes.

Nekem sem az most.

A tanítványaimmal töltött hosszas együttlétnek ugyanis kialakultak már bizonyos kedves megszokottságai. Tudtam örülni ezeknek akár hátra tekintetem reájuk vissza, akár előre nézve vártam megisméltódásüket.

A tanítványaimhoz való kellemes viszonylatomnak közvetítője — hogy úgy mondjam: kitevője főként az előadott tárgyam volt. Szeretet-

* A szerzőnek a Gyógypedagógia Tanárképző Főiskolán 1930 október 15-én tartott utolsó előadása, melyet tanítványainak kérésére is leközlünk s adunk ki számukra különlenyomatokban. Szerk.

tel és lelkesedéssel foglalkoztam ugyanis a magyar nyelvtannal és ennek fiók-hajtásával: a magyar hangtannal és a fonétikával.

Boldogító érzés volt mindig a tanári jutalmam, mikor nyelvünk szépségét: színét-erejét, zamatját-dallamát mutogathattam figyelő hallgatóimnak és önök szemcsillogó lelkes érdeklődéssel adtak nekem visszhangot rá.

Viszonylatunkból én ezt a kedves emléket viszem el magammal.

Hogy az elválás okozta fojtogató érzésemet némileg elnyomhassam, úgy választom meg búcsúzásom textusát, mintha még most is egy órát tartanék önöknek — az utolsót, még egy összefoglalót.

Ezzel nem a legközelebbi iskolai vizsgájukra célozok. Nem tudományt akarok hirdetni, csak életismeretet; nem filozófiával terhelem, csak némi életbölcseiségre kívánom eszméltetni önöket.

Korommal ugyanis — a természet rendje szerint — szereztem már némi tapasztalatot. A tárgyam körébeli könyvek is kedves barátaim voltak egész életemben. Igyekeztem, hogy valamivel többet tudjak, mint tanítványaim, kiknek előtte járni hivatva voltam. Nem gondolom azonban, hogy valaha is visszaéltem volna tanári helyzetemmel s tudományosdít játszottam volna önök előtt. Ha törekedtem volna tekintélyre, azt sohasem ily mesterkélt módon akartam elérni. A tekintély kierősza-
kolása végett nem vontam magam köré ködös, homályos nimbuszt és e homályos körből nem dobálóztam a tudományoskodásnak megrettentő, megtévesztő, jupiteri jelszavaival. Az ismeretet nem neveztem tudománynak, a filozófiást megkülönböztettem a filozófiától, az okoskodást nem vettem egynek az okossággal, a bölcselkedést nem neveztem bölcseségnek, a tudományoskodást nem fitogtattam egyértékűnek a tudománnyal. Mégis — azt hiszem — tanítottam önöket valamire, annyira, amennyi enged önöknek némi kis betekintést a tudomány előcsarnokába. De nem ez a fő, amit mondani akarok. A fő az, hogy a magam példájával a köteles szerénységre szolgáltatam mintát és élénken figyelmeztettem önöket is mindenkor arra, hogy óvakodjanak a nevetségéstől, ami öl, mert a fenségést csak egy lépés választja el a nevetségéstől. Ezt mondom most is.

Ezt adom tehát önöknek most egyik útravalóul.

Tárgyam szerint én önöket a fonétikára, meg a magyar nyelv tényeire és lélektani vonatkozásaira eszméltettem, tanítottam; és ahol csak alkalom kínálkozott reá, viszonyba hoztam e jelenségeket a magyar nép lelkivilágával: eszejárásával, jellemével. A fonétika címén ugyanis nemcsak arra tanítottam önöket, hogy hogyan kell a beszédhangokat képezni, hanem arra is, hogy hogyan ejti ki azokat a magyar tiszta zengéssel, hullámosan, dallamosan, hogy még az ég angyalai is odafigyeljenek.

Mert a magyar szó a helyesen beszélő magyar ember ajkán mind megannyi fülbemászó, dallamos hullám, akárcsak egy-egy zenei akkord.

Ezért ostoroztam mindenkor a motyogó, a pusmogó, sugdosó és suttogó, tökéletlen beszédet, mely egyrészt éretlen, csenevész megnyi-

latkozása a szájnak, másrészt megmérgezett gyümölcse a léleknek, akárcsak a macskaméz, vagy penészgomba a fa oldalán és tövén.

Arra tanítottam önöket tényszerűen és képletesen is arra, hogy amit kimondásra szántak, azt mondják is hálhatóan, érthető kiejtéssel; ami pedig nem nyílt kimondásra való, azt ne vegyék szájukra, mert ez a jellem nem méltó az ég felé néző emberhez. Aki suttog, sugdos, imígy-amígy pusmog, az vagy szervezetileg beteg, vagy erkölcsileg fogytékos — többé-kevésbbé. —Most sem mondok mást.

Ezt szántam Önöknek második útravalóul.

A magyar nyelv eredeti, jellegzetes, erős és színes kifejezéseinek boncolgatása közben igyekeztem rámutatni a nemzet és nyelv egymás-közi viszonylatára is.

Mert nemzet és nyelv egy töből sarjadzik.

A nyelv tükre a léleknek, melyben meglátszik multja és jelene, szokása, jelleme, eszejárása, erkölcsé és egész mivolta tetőtől talpig.

A nyelv a nemzetnek szemefénye, melyből kisugárzik a lélek minden hibájával, erényével.

A nyelv ki- és bejáró ajtója a faji észjárásnak, országútja a gondolatmenetnek, festménye az érzelmeknek, szobra a megtestesült gondolatnak, temploma a nemzeti erkölcsnek.

Ha tükör, ne homályosítsuk el idegen lehelettel; ha szemünkfénye, ne hályogossítsuk el; ha ajtó, ne forgassuk ki sarkából; ha országut, ne engedjük ellepni az idegenes szólásoknak romboló iszapárjával; ha szobor, ne csonkítsuk meg, s ne aggassunk rá cifra, idétlen, idegen rongyokat.

Mert a nyelv maga a nemzet, s ki a nyelvét nem védi féltékenyen, nemzetét engedi pusztulni.

A nyelv a nemzet szellemének és erkölcsének ékesen szép szimboluma, őrtálló angyala.

Népe zömök, nyelve tömör. Kevés szóval sokat elmond. Mit a magyar egyszóval szól, ahhoz a németnek, franciának egy *cylinder* szó is kell tán.

Tekintete szembenéző. Nem lesütött szemmel néz rád. Levett kalappal, de felemelt fővel szól az önérzetes magyar. Mindig óvakodtam, hogy valami sokra ne becsüljem azt, ki földre szegzi sunyi szemét s nem állja a tekintetet.

Szójárása egyenes út, nem kertel és nem taktikáz, ami szívéen, az a száján, világosan, érthetően szól — úgy, amiként egy nemzet sem —, értsük meg jól: *magyarán* szól.

Minden szava értelmet vall, azért ha szól, már *magyardz* és amit mond, *magyarázat*.

Nyelvünk nemcsak magyar fajtát képes ily tömör szóval jellemezni; de a szomszédos nációk nevezetjé mögött is megtalálja a jellegzetes vonást. Ezt azonban nem tüzi a maga szép bokkrétája mellé.

Mert bizony pl. a *cigánykodást* nem sorozza a magyar erények közé.

Az *órálkodást* sem tekinti a magyar a maga nemzeti erényének. A homály leple alatt a kertek alatt loppal bujkáló tulajdonságot otthagyja annak a nációnak nemzeti erényül, melytől e név hirhedtté lett.

Ő maga pedig — hamár rászánta magát — a nyílt ucca során, sőt épen szemtanuk előtt is elég bátor, hogy nyílt sisakkal kikössön ellenfelével.

És mit mondjak a szlávok *orozva* támadásáról, mely hátulról — nem is sejtve — s tán a mosoly leple alatt titkon ejt meg gyanutlanul — bizakodó, nyílt magyarom. A magyar ősi fegyverének, nyíljának útját követi; nyílmódjára egyenesen, nyílt sisakkal áll elébe ellenfelének.

Amilyen a nyilja, olyan a jelleme!

Nem! Nem érdektelen nyelvlélektani jelenségek ezek, még ha némi szójáték-só izesíti is egyiket-másikat.

Azt adom tehát harmadik útravalóul kedves tanítványaim, hogy lehetőleg fejlesszék magukban s becsüljék másokban is azokat a nemes faji jellemvonásokat, melyeket az emlegetett hitvány ellentétjüknek fölébe helyezni minden férfiúnak kötelessége és minden igaz magyarnak becsület-dolga is.

Befejezem ezt az utolsó órámat. Az a kérésem, hogy legalább részben őrizzék meg emlékekben éljüknek végéig a magyar nyelv szeretésének és a magyar jellem becsülésének azt az izzó és lángoló melegét, melyet tanításaim folyamán önök felé sugározni eddiglen meg nem szüntem soha. Ha megígérik és megtartják, boldog érzéssel búcsúszom most és — majd, mert nem éltem egészen hiába.

Vezérelje Isten jövőjüket jóra!

A gyógypedagógiai tanárképzés javítása

Irta Kirschenheuter Ferenc

A magyar gyógypedagógiának mindig voltak olyan ügyei, bajai, melyekhez hasonlókat a közoktatásügy más területein alig, vagy egyáltalán nem ismertek, amelyek körül azonban itt nálunk sok tinta folyt, amelyek miatt itt kemény harcokat vívtak, olyan harcokat, amelyek nemcsak hogy a gyógypedagógiai tanárok egyes csoportjait állították egymással szembe, hanem amelyekből a nyílak néha még a fölöttes hatóság, a minisztérium felé is röpködtek. Ezek az ügyek, bajok két

ősforrásból fakadtak. Az egyik forrás volt a hivatással, a munkával járó kellő erkölcsi és anyagi értékelés hiánya a fölöttes hatóság részéről, a másik meg a tanárképzésnek 1900-ban történt egyesítése.

Az előbbiről nem, csak az utóbbiról akarok most beszélni.

Egyesítés, egységesítés.

E szavaknál meg kell állanunk. Nem azért, mert harminc év alatt annyi egyenetlenség, keserűség, visszavonás tapadt hozzájuk, hanem azért, hogy értelmezésüket megvizsgáljuk, mai helyes használatukat megállapítsuk.

1900 előtt is volt egyesítés bizonyos értelemben. Valamennyi gyógypedagógiai intézet ügyeit a minisztériumban egy és ugyanazon ügyosztályban intézték. Közös szakfelügyelőjük is volt egy ideig. A közös szaktanács is 1900 előtti időből való. Az intézetek igazgatása tehát egyesítve volt. Erről az egyesítésről azonban akkor senki se beszélt. Nem, mert senkit se bántott, senki se kutatta előnyeit, senki se érezte hátrányait. Egyesítésről csak 1900-ban kezdtünk beszélni, akkor, amikor ez a szó szorosabb kapoccsá, de egyben ékké is vált egyrészt a siketnémákat, másrészt meg a vakokat és az akkor még hülyéknek nevezett gyengeelméjűeket oktató tanárok között. Akkor kezdtünk csak róla beszélni, mikor a siketnémák, gyengeelméjűek és vakok tanítására képesítő, eladdig külön-külön működő tanfolyamokat összevonták, egyesítették és ugyanakkor a fogyatékos érzékűek és elméjük tanárainak képesítését is egyöntetűvé, egységessé tették. Ezt a műveletet és a belőle származott, ma is meglévő állapotot jelezzük harminc év óta többnyire ezekkel a szavakkal: egyesítés, egyesített tanárképzés.

Ezek a szavak kielégítően is fedték a velük jelzett fogalmakat huszonnégy éven át, mert a miénkhöz csak némileg is hasonló egyesített tanárképzés sehol a világon eladdig nem volt s így a mi fogalomjelzésünket mi sem zavarta. 1922-ben azonban megjelent az első összevont, egyesített tanárképző, a lengyeleké Varsóban s utána 1923-ban a románok főiskolai jellegűnek nyilvánított második csoportképzése, mint ők mondták, a második „serie“ Kolozsvárt. Ezek azonban nem képezték a jelölteket az összes fogyatékosok oktatására, csak a különböző fogyatékoságoknak megfelelően egyes szakokra. Egyesítve, egy intézményben, egy szervezetben képezték tehát ezek az országok is gyógypedagógusaikat, de nem valamennyit minden szakra, nem egységesen, mint Magyarország.

A még ma is általában használt megjelölések: „egyesítés“, „egyesített tanárképző“, tehát 1922 óta már nem jelölik meg szabatosan, nem fedik félreérthetetlenül a mi állapotainkat. Lengyelországgal való vonatkozásban az „egyesített“ tanárképző a helyes megjelölés. A magyar gyógypedagógiai tanárképzés azonban „egységesített“, illetve „egységes“.

Az egységesítés létrehozása

Miért folyt hát annyi tinta az egységesített tanárképzés körül?

Mert mikor megszervezték, talán egy embert, a megteremtőjét, *Náray Szabó Sándor dr.* min. titkárt, a gyógypedagógiai ügyosztály akkori főnökét kivéve, tárgyilagos elvi okok alapján senkinek se kellett, senkise helyeselte. Mert mióta megvan, harminc éven át sokan és kisebb-nagyobb megszakításokkal állandóan támadták, helytelenítették, és ritkán akadt egy-egy szószólója.

Igaz, hogy ez az ügy egy áldatlan harc ütközőpontjává vált, úgy-hogy mindvégig nem lehetett megállapítani, sőt bármily hideg szemmel nézünk is vissza a múltba, még ma sem vagyunk képesek minden esetben tárgyilagossággal megállapítani, hogy az egységesítés ellen és mellett harcba vitt érvek mennyiben vonatkoztak érdektelenül magára az egységesítésre és mennyiben szolgáltak közvetve más célokat.

Az egységesítés ugyanis az egyenlő képesítés alapján úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben véglegesen egyazon színvonalra helyezte az összes fogyatékos érzékűekkel és fogyatékos értelműekkel foglalkozó tanárokat. A siketnémaintézeti tanárok azonban abban a föltevésben, hogy ők úgy erkölcsileg, mint anyagilag, fizetésben többet érnek el, ha az ezek megítélésére szolgáló jogalapjaik a vakok és gyengeelméjűek tanáraiéval nem azonosok s azokétól elkülönítetten mérlegeltetnek: nemcsak hogy kerültek minden lehetőséget, mely a gyógypedagógiai tanárok utóbbi két csoportjaival való kapcsolatukat szilárdíthatta volna, hanem ellenkezően, minden lehető módon lazítani igyekeztek a már meglévő kapcsolatokat is, így elsősorban természetesen, mint legerősebbet, a tanárképzés egységesítését. Hogy ez nem történhetett az egységes tanárképzés célszerűségének, szakszempontról való létjogosultságának, vagyis alapföltételei helyességének vitatása, sőt e vitának a küzdelem közép-pontjába való helyezése nélkül, az könnyen érthető, hisz a harcot megindító fél, a siketnémaintézeti tanárok voltaképp a minisztériummal, vagyis az alantasok a fölöttes hatósággal állottak szemben s így hát elsősorban ott, ahol a legszilárdabban állhattak meg a hatalommal szemben, a szakügyek területén kellett megvetniök lábukat.

Ha ily körülmények között gyakran kétséssé is válhatott az egységesítést helytelenítő érvek tárgyilagossága, magában véve a tény, az hogy meg-megújulva harminc éven át annyiszor felhangzottak s vajmi ritkán találtak ellensúlyozásra, kétségtelenül oly erőt adott nekik, mellyel számolnunk kell.

Hogyan állítható az, hogy létesítésekor senkinek se kellett az az egységesített tanárképzés, mikor a gyógypedagógiai orsz. szaktanács határozata alapján szervezték?

Oh, az idő mindent tisztáz s harminc év sok idő. A mi nagy *Náraynk* is már tizenhat év óta porladozik a kerepesi-úti temetőben

s az elmúlt események elvesztették közvetlen kapcsolatukat az emberek mindennapi életével, érdekeivel, lassankint történelem lesz belőlük, mely már senkinek se fáj, senkinek se árt, se használ, az emberek magukat fölé elvonatkoztatva tárgyilagosan, őszintén beszélnek, írnak eseményeiről.

Kinek az eszméje volt az egységesítés ?

Ma már tudjuk, hogy az egységesítés *Náraynak*, az ügyosztály vezetőjének, a szaktanács elnökének, tehát nem gyakorlati szakembernek az eszméje volt. Az egységesítést a szaktanácsnak ajánló javaslatot s az egységes képzés tervezetét *Borbély Sándor*, a siketnémák váci kir. intézetének akkori igazgatója, a szaktanács előadója készítette.

Ha elolvassuk *Borbélynak* „Tanárképzésünk szervezete“ cím alatt folyóiratunk 1929. évi 9—10. számában megjelent cikkét, melyben megokolja, hogy „miért egyesítettett a hármas képzés“, megtudjuk, hogy a javaslatot *Borbély* nem tárgyi meggyőződésből készítette. Azt mondja *Borbély* egyebek között, hogy: „Állítom, és bizonyításra is kész vagyok, hogy képzésünk szakszerűsége az adminisztrációnak esett áldozatul. Úgy a szaktanács, mint a tanárképzés gyógypedagógiai szervezete csak látszik elsőrendű szakszemponitú alkotásnak, de a valóságban mind a kettő a központi adminisztrációnak részben segédhivatala, részben pedig a tanárszükséglet idején áthelyezési esetekben alkalmazható fogantyú, vagy esetleg könnyebben billentő fegyvermezési emeltyű“. Ezt a megállapítást szószerint elfogadjuk. Megtaláljuk benne az egységesítés gondolatának néhány rugóját is.

Magyarország akkor, a század fordulóján élte virágkorát. Minden, amit serény kéz megfogott, az kibontakozott, fejlődött, emelkedett. A gyógypedagógia akkor egy megmunkálatlan terület volt. *Nárayt* nemes, nagy törekvéseivel, óriási munkaerejével jó sorsa erre a területre hozta és ennek a területnek, az ügyefogyottak világának is a *Náray* érkezésével indult meg a jó sorsa.

Náray képzett orvos volt, könnyen tájékozódott, mozgott a fogyatékosok dolgaiban, észrevette a szükségét, hamar fölismerte a lehetőségeket, a teendőket s megvolt az elgondolása, hogyan lehet és kell a fogyatékosok gondozását, nevelésoktatását előmozdítani, hogyan lehet és kell néhány elárvult intézet ügyeiből egy fejlődésképes, életerős ügyosztályt, a közoktatásügynek egyik számbaveendő tényezőjét kifejleszteni. Hogyha ezek mellett az érdemszerzés, a pályán való érvényesülés, emelkedés is ott szerepelt ténykedéseinek céljai között, meg kell állapítanunk, hogy becsvágy soha nemesebb szándékra, törekvésre és fáradhatatlanabb munkásságra nem támaszkodott. Azok a gyógypedagógusok, akik későbbi időkben azért, mert vágyaik *Náray* révén nem teljesedtek, a nyilvánosság előtt kesernyésen és szemrehányóan emlegették, hogy őt a gyógypedagógia tette naggyá, méltatlanok voltak vele szemben.

Náray céltudatos elgondolásának, munkarendjének főelve volt az összevonás, egyszerűsítés, kevés anyagi erővel, csekély eszközökkel nagy eredmények elérése.

Az anyagiakon kezdte, mikor a szétszórt intézményeket összefogta egy közös költségvetésbe. Ezt követte a szellemiek terén a közös szaktanács, majd a közös, egységesített tanárképzés és ennek nyomában a siketnémáknak és a vakoknak egy intézetben való közös nevelése és oktatása. A közös intézetekben is ő könnyű szerrel elérhető terjeszkedési lehetőséget, a fogyatékosok ügye tágabb körben való fölkarolásának, nevelésoktatásuk általánosításának eszközeit látta. Hiába figyelmeztették hát a közös intézetek célszerűtlenségére, neki már a tanárképzés egységesítésében is a közös intézetek létesítésének a lehetősége volt egyik legfőbb érve. Elveinek, terveinek foganatosításában nem igen ismert kiméletet. A tanárképzés egységessé tételét példátlan rendszabállyal a szélsőségig hajtotta, mikor tizenöt és még több évi szolgálattal bíró tanárokat az előléptetések megszüntetésével kényszerített arra, hogy mind a három oktatási ágra kiterjedően a képesítést pótlóan megszerezzék.

A tanárképzés egységesítése tehát a *Náray* munkásságában nem elszigetelt jelenség. Ő tekintetét távolabbi célokra függesztette. Künn az életben terjeszkedni akart, bent súlyt, tekintélyt akart biztosítani ügyosztályának s vele a gyógypedagógiának. És minthogy ezek az ő elgondolásában összevonást, közössé tétett, egységesítést kívántak, mindent alárendelt a dolgok összefogásának, elhanyagolta, sőt figyelembe se vette a neki kevésbé fontosnak látszó érdekeket. Az ő nagyszabású munkájában erre a sorsra jutott a többiekkel együtt a tanárképzés is. Így látjuk *Náray* munkásságában az egységesítés gondolatának elindulását.

A szaktanács előadójának szerepe az egységesítésben

Hogy *Borbély Sándor*, az egységesítés javaslatának készítője és a szaktanácsban előadója, jóllehet elvileg nem helyeselte az egyesítést, mégis hívévé szegődött, ezt kétféleképp is magyarázhatjuk.

Náray, az elnöke, a hivatali főnöke kívánságára, talán valamennyire hivatalos nyomás hatása alatt készítette el a javaslatot, meg az egységes tanárképzés tervezetét. Ez az egyik magyarázat. A másik meg — és ezt inkább azok fogadják majd el, akik *Borbély* kemény gerincét jobban vélik ismerni, — az, hogy az egész, a gyógypedagógia minden ágának a tanárképzését Vácra akarta helyezni, a saját kezében akarta összefogni s hogy erre részben a becsvágy, részben pedig a siketnémaoktatás felsőbbségének, a tanárképzésben való túlsúlyának biztosítása vezette. Akik ebben az utóbbi magyarázatban hisznek, ártatlanul kérdezhetik, ha ellenkezésre találnak, hogy vajjon hívévé szegődött volna-e *Borbély* az egységesített tanárképzésnek, ha nem tervezhette volna Vácra, a saját igazgatása alá?

Ki mondaná meg, hogy melyik magyarázat közelíti meg jobban az egyre távolodó múlt tényeit? Az a körülmény, hogy a képző teljes

súlyával a siketnémák oktatására épült s a másik két ág csak függelékké vált, meg az, hogy *Borbély* a végsőkéig ellenezte a tanárképzőnek 1904-ben Budapestre való helyezését, — mintha az utóbbi magyarázat mellett volna De az sem lehetetlen, hogy mind a két magyarázat okainak részük volt *Borbély* szereplésében.

Mi volt a véleménye a szaktanács többi tagjainak az egységesítésről?

Ebben a kérdésben eddig csak az akkoriban szerepet játszó emberek el-elejtett szavaiból, majd később töredékes elbeszéléseiből, még később a dolgok iránt érdeklődő s azoknak utána járó emberek adataiból harminc éven át kialakult köztudomás után igazodhattunk, melyszerint az elnök és az előadó állásfoglalásával az egységesítés ügye a szaktanácsban már el is dőlt. A szaktanács többi tagjai, *Pivár Ignác*, a vakok bpesti kir. orsz. intézete igazgatója, *Berinza János*, a képezhető hülyék és gyengeelméjűek budapesti állami intézete igazgatója, *Együd Lajos*, a siketnémák budapesti államilag segélyezett intézete igazgatója és *Klis Lajos*, a siketnémák váci kir. orsz. intézete tanára, mind nagy érdemeket szerzett vezető egyéniségei voltak a magyar gyógypedagógiának, de egyiküknek sem volt kenyerere a felsőbbbséggel való ellenkezés, vitábaszállás és legkevéssbé mondtak ők ellent az erősakarátú és már akkor is nagytekintélyű *Náraynak*.

Most, mikor ezt a köztudomást ellenőrizni akarván, átnéztük a szaktanács régi jegyzőkönyveit, sajnálattal kellett tapasztalnunk, hogy a tanácsstagok egyenkinti véleményének ott nyoma nincs. De beható áttekintést nyújtanak a jegyzőkönyvek általánosságban az egész ügy tárgyalásáról, melynek folyamán mindvégig az előadó előterjesztései az iránytadók és ezek ellentmondás nélkül váltak határozatokká.

Az egységesítés megszervezése a szaktanácsban.

A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának szervezőmunkáját híven megőrizte a tanács és a tanárképző irattára.

A szaktanácshoz érkezett s a tanácsban származott idevonatkozó iratok és jegyzőkönyvek szorosabban tárgyunkra tartozó részeinek velejét az alábbi idézetekben közöljük:

*

1. — 221-1899 sz. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium. — 90.401-1899. A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának. (Ez az irat vetette föl elsőnek az egységes gyógypedagógiai tanárképzés eszméjét, miért is teljes egészében szószerint adjuk).

„A gyógypedagógiai tanintézetek orsz. szaktanácsának tárgyalás és jelentés végett kiadom (a vakok oktatására képesítő tananyagot) azzal, tegye tanácskozás tárgyává, vajon nem volna-e célszerű a gyógypedagógia valamennyi ágából egyidejűleg adni képesítést minden tanfolyam-

hallgatónak; és amennyiben ezt kívánatosnak találná, tekintettel a tanfolyamhallgatók nagy számára, foglalkozzék azon módozatokkal is, miképen volnának esetleg ezen általános képesítésben már az ezidő-szerint alkalmazott tanfolyamhallgatók is részesíthetők.

Budapest, 1899. november 25. A miniszter meghagyásából: Dr. Szabó Sándor min. titkár.“

*

2. — *Jegyzőkönyv a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1899. december 2-án tartott gyűléséről.* Jelen voltak: dr. Szabó Sándor min. titkár, elnök, Borbély Sándor előadó, Pivár Ignác, Együd Lajos és Berinza János tanácsstagok, utóbbi mint jegyző.

19. Az előadó a tanerőképzés három ágának egyesítése tárgyában a 90.401/1899. számú miniszteri rendeletből folyóan a következő javaslatot teszi:

„A gyógypedagógiai intézeteknek a külső kapcsolata és benső rokonsága s az ezen intézeteknek együtt való kormányzása azon elhatározásra vezette Őexcellenciáját, hogy a szaktanácsnak vita tárgyául e tételt leküldötte, hogy ugyanis, mennyiben volna indokolt a siketnémák, vakok és hülyék tanerőinek oly képzést adni, mely bepillantást enged nyerniök a három oktatási ág módozataiba.

A gyógypedagógiai intézetek tanerői többé nem szigetelhetik el magukat a rokon intézmények tanítási módozatainak ismeretétől, amint ez eddig az ügy fejletlensége folytán megtörténhetett. Az adminisztráció pedig egyenesen megköveteli, hogy e szükséget pótoljuk. Minthogy azonban e nagyobb szabású reformmal járó előkészületnek most híjával vagyunk, a következő előterjesztést vagyok bátor tenni:

A három oktatási ág közül kétségtelenül a legtöbb körütekintést, tanulmányozást a siketnémák ügye kívánja meg, tehát a tanerőképzés lényege ez oktatási ág körül volna kifejtendő úgy, hogy ezzel kapcsolatban a vakok és hülyék tanítására is képesíttetnék az illető jelölt. Ezt a jövő tanévtől kezdve a váci intézetben lehetne a legkönnyebben megoldani“. (Ezt a javaslatot a jegyzőkönyvvel kapcsolatos ad 221—1898 szt. számú irat tartalmazza).

Határozat: „A szaktanács a képző egyesítésére vonatkozólag kifejezi abbéli örömet, hogy Őexcellenciája erre rámutatott és készséggel keresi a módozatokat, hogy ez minél előbb megvalósíttassék. A jövő tanévre méltóztassék Őexcellenciájának a szaktanácsot útasítani, hogy a háromféle tanítási ágnak összehasonlító modorban való előadhatására nézve a kellő előkészületeket tegye meg.“

*

3. — *Borbély Sándornak, a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa előadójának a szaktanács nevében 1900 január 6-án ad 221—1899 szám alatt a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett javaslata:*

„Hivatkozással Excellenciának múltévi 90.491 számú rendeletére és a szaktanács múltévi december 2-i jegyzőkönyvének 19. számú pont-

jára van szerencsém a szaktanács nevében a következő felterjesztést tennem :

Excellentiádnak 90.401 számú rendelete kötelességévé teszi a szaktanácsnak, hogy ez a gyógypedagógiai tanintézetek tanerőinek képzésére vonatkozó javaslatait megtegye.

A gyógypedagógiai szaktanács azon véleményben van, hogy a gyógypedagógiai intézetek tanerőinek, illetőleg tanárainak általánosabb szakműveltsége s kiterjedtebb ismeretköre csak emelné e kart és fejlesztené úgy az egyes, mint az összes gyógypedagógiai oktatás ügyét; azért az e téren működőknek az összes gyógypedagógiai oktatási ágakra való képesíttessége feltétlenül csak hasznára lenne az ügynek. Ez általános szempontból várható üdvös eredményen kívül figyelemre kívánja méltatni a szaktanács még azt is, hogy a gyógypedagógiai tanügyek a szaktanács véleményével terjesztenek fel Excellentiád elé s ha kellő szakműveltségű emberek képzéséről nem történik eleve gondoskodás, a máskülönben bölcs körületekintéssel megszervezett szaktanács nem válthatná be a hozzá fűzött várakozást. Ezidőszerint e tekintetben kielégítő a szaktanács szervezete, mert az előadón kívül, ki valamennyi intézet működését tanulmányozta és tanulmányozza folyton, még két szaktanács tag van, kik a többi oktatási ágakban is járatosak; de a jövőbeli szükségletéről való gondoskodást utolsó pillanatra nem hagyhatni.

Az érvek mellé sorozható utolsó helyen bár, de nem utolsó értékben az adminisztráció megkönnyítése. A képesítés egységesítésével nem áll majd elő egyik-másik tanintézetnél a tanerőhiány s Excellentiádnak is megkönnyítetik a személyeket illető diszponálása.

Az érvek hatása alatt tehát javasolja a szaktanács, kegyeskedjék elrendelni, hogy az 1900—1901. tanév elejétől kezdve

a) a gyógypedagógiai ügyek terén alkalmazandók a siketnémák, vakok, képezhető hülyék, gyengeelméjűek és dadogók oktatására egyaránt képesíttessenek;

b) az előadandó tárgyak: 1. az agy-, fül-, szem- és beszédszervek bonctana, 2. lélektan, 3. történelem, 4. módszertan és 5. a fonetika az összes fogyatkozásban szenvedőkre tekintettel összehasonlító modorban adassanak elő;

c) minthogy pedig az összes fogyatkozásban szenvedő növendékeket, akár az intézeteket illetőleg, nemkülönben a tanítási módszer fejlődöttebb voltát tekintve, a siketnémaoktatás van előtérben: az egységesítés az utóbbinak körében volna legtöbb kilátással keresztül vihető, mégpedig a váci intézetben, mint amely a siketnémaoktatásnak különböző fokait képes felmutatni s elégséges helyvel is rendelkezik.“

*

4. *Jegyzőkönyv a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1900 évi március 14.-én tartott üléséről.* Jelen voltak: dr. Náray Szabó Sándor miniszteri titkár, elnök, Borbély Sándor előadó, Pivár Ignác, Berinza János, Együd Lajos és Klis Lajos tanácsstagok, utóbbi mint jegyző.

„IV. Előadó a következőkben ismerteti a szaktanácsnak a tanerőképzés egyesítése tárgyában elfoglalt álláspontját, annak előzményeit és ez ügy jelenlegi helyzetét:

A szaktanács múltévi december 2-án tartott ülésének 19. pontja szerint helyeselte az egyesítést s annak alapján ad 221—1899 szám alatt részletesen kidolgozott, kellő indokolással és megfelelő javaslatokkal ellátott tervezetet, illetve felterjesztést intézett Öexcellenciájához a kérdéses tanerőképesítés egyesítésének végrehajtása tárgyában.

Időközben azonban a kartársak egy része (a siketnémák váci és budapesti intézeteinek tanári testületei) tudomást szerezvén a szaktanács e javaslatáról, annak keresztülvitelét megakadályozandó feliratot intéztek Öexcellenciájához, mely tárgyalás végett a szaktanácshoz útasítottott“. (A feliratban hangoztatják, hogy a siketnémaintézeti tanárok képzése hiányos, fejlesztessék különálló mivoltában, a nyelvi és orvosi tárgyú előadások az egyetemen hallgatandók, az egyesítés nem szükséges, nem célszerű. A szerző.)

„A maga részéről a feliratban kifejezett ellenérvek közül egyetlen egyet sem fogadhat el olyanokul, mint amelyek a tanárképzés egyesítésének sokféle előnyeit megdönthetnék s ezért a következőket javasolja:

a) mondja ki a szaktanács, hogy a tanerőképesítés egyesítését szükségesnek és helyesnek tartja, mert

1. a többoldalú képzettség a siketnémaintézeti tanári kar műveltségi nivóját és tekintélyét emelné;

2. a szaktanácsi intézmény nevéhez méltó csak akkor lesz, ha megfelelő szakemberek képeztetnek;

3. a lendületnek indult gyógypedagógiai intézmények fejlődése s különösen az intézmények általánosítása megkívánja, hogy kevesebb költséggel egy személy is irányíthassa a városokban keletkező különböző gyógypedagógiai intézményeket;

4. a képzettség mértékének fokozásával nyer a jelenlegi siketnémaintézeti tanerők azon törekvése, hogy a szolgálati időt illetőleg a királyi kegyből élvezett, de időközben törvényhozásilag csorbát szenvedett kiváltságukat visszanyerhessék.“

Határozat: „A szaktanács osztja az előadó ama nézetét, hogy a felirat kifogásai a tanerőképzés egyesítésének számos előnyével szemben nem bírnak reális alappal és meggyőző erővel, ezért az a) alatti előadói indítvány és indoklás értelmében mondja ki határozati javaslatát, kiegészítvén azt azzal, hogy a három irányú képzés nem csak adminisztratív szempontból és a ügy intenzívebb fejlődése szempontjából szükséges, hanem az egyénekre nézve is előnyös, mivel aki többoldalú képzettséggel rendelkezik, az többoldalúlag is alkalmazható, nincs egy foglalkozáshoz lebilincselve, nagyobb méltánylásban részesülhet s könnyebben haladhat előre.

A szaktanács fenti határozati javaslatának indokai sorába elfogadja Berinza János és Privár Ignác tanácstagok ama egybehangzó kijelentéseit

is, hogy a művelt külföldön jelenleg sem a hülyék, sem a vakok oktatásán külön tanerőképzők nincsenek s hogy az általános tapasztalat szerint az említett mindkétféle intézménynél legelőnyösebben váltak s válnak be azok a tanfériak, akik előzetesen siketnémák tanítására szereztek képesítést.“*

c.) „Mondja ki a szaktanács, hogy a vakok és képezhető hülyék budapesti intézeteiben ezidőszert főnnálló tanerőképző tanfolyamokat e tanév végétől kezdve egyelőre további szükség beálltaíg beszűntetendőknek tartja, mivel:

1. a hülyék intézetében szervezett tanfolyamnak jelenleg nem kell tanerőszükségletet kielégíteni;

2. a képezhető hülyék és vakok tanításmódja az általános pedagógiai és didaktikai ismereteken kívül nem kíván olyan nagy terjedelmű szakismeretet, hogy arra külön tanerőképző fenntartása eléggé indokolt volna akkor, amikor hazánkban vakok számára csak egy intézet van s a másik csak készülőfélben áll. Különben is a siketnémák tanerői számára a jelenlegi alapon szervezendő képesítő tanfolyam fog annyi elméleti ismeretet ama ágakból is nyújthatni, hogy a 2, esetleg 3 évi gyakorlati tanulmányokkal kiegészítve a vakok vagy a hülyék oktatására ép oly képzett, sőt többoldalú tanerők lesznek kibocsáthatók, mint az az eddigi rendszer szerint történt;

3. ha hazánkban az összes érzéki és szellemi fogyatkozásban lévők tanításban részesülnek majd, s ennek megfelelő számu intézet és alkalmazott lesz már, akkor esetleg újabb megfontolás tárgyává tehető az, hogy külön képesítő tanfolyamok felállítása szükséges-e vagy sem.“

Határozat: „Előadónak ebbeli javaslatához a szaktanács egyhangúlag hozzájárul és kimondja, miszerint ezen indokolással is kiegészítendő a fenti a) pont alatti határozati javaslata.“

*

5. — *Jegyzőkönyv a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1900. május 5-én tartott üléséről.* Jelen voltak: Pivár Ignác a távollévő elnök helyettese, Borbély Sándor előadó, Berinza János, Együd Lajos és Klis Lajos tanácsstagok, utóbbi mint jegyző.

„VIII. Az előadó fölolvassa a minisztérium 1900 április hó 5-én kelt 24.002 számu rendeletét, mely szerint Öexcellentiája a gyógypedagógiai szaktanerőképzés egyszerűsítése céljából a siketnémák váczti intézetével kapcsolatos tanerő képzőtanfolyamot olyanképen találta újjászervezendőnek, hogy annak anyaga a siketnémák oktatására szükséges tudnivalókon kívül a vakok és hülyék oktatásának eddig külön-külön

* Több államban képeztek már régi időktől fogva a vakok oktatására tanárokat, így Berlin-Steglitzben a vakok ottani intézetével kapcsolatban magának az intézetnek a számára már 1809, más intézetek számára is pedig 1827 óta s ugyanott a képzés szabályzatát már a mi egységesítésünk előtt is két ízben, 1872-ben és 1886-ban javítva megújították. A szerző.

tanfolyamokon előadott anyagával megfelelően kibővítettessék. Az előadandó tananyag összeállítása az illető állami intézetek igazgatóinak, továbbá Klis Lajos tanárunk és Dr. Csáky Tivadar orvosnak feladatát fogja képezni. A tárgyak anyaga legkésőbb 1900. évi szeptember 1-ig a szaktanácsi előadó rendelkezésére bocsájtandó.

Őexcellenciája annak idején elvárja a szaktanácsnak a tárgyak terjedelmét és órarendjét illető javaslatát.

Határozat: „A szaktanács tudomásul veszi a rendeletet.”

*

6. — *Jegyzőkönyv a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1900 június 13.-ántartott gyűléséről.* Jelen voltak: dr. Náray Szabó Sándor min. titkár, elnök, Borbély Sándor előadó, Pivár Ignác, Berinza János, Együd Lajos és Klis Lajos tanácsstagok, utóbbi mint jegyző.

„XXVII. Az előadó a szaktanács folyó évi május hó 5-én tartott gyűlésének határozatából bemutatja az egyesített tanerőképző tanfolyam tantárgyainak összeállított tananyagkimutatását, melyet elfogadásra ajánl.”

Határozat: „A tanács elfogadja a tananyagkimutatásokat, a tárgyakra, heti óraszámokra és előadójukra nézve pedig így állapodik meg:

1. Bonc- és élettan. Előadja dr. Csáky Tivadar heti 2 órában.
2. Tüzetes magyar nyelvtan, tekintettel a siketnémák gyakorlati beszédtanításra. Phonétika. Előadja Borbély Sándor heti 3 órában.
3. A siketnémák élet-, lélek- és neveléstana. Előadja Klis Lajos heti 2 órában.
4. A siketnémák oktatásának és irodalmának története, vonatkozással a vakok, képezhető hülyék és gyenge tehetségűek oktatásának történeti fejlődésre. Előadja Klis Lajos heti 2 órában.
5. A siketnémák oktatásának módszertana. Előadja Borbély Sándor heti 2 órában.
6. A képezhető hülyék és gyengeelméjűek oktatásának módszertana, a fogyatékosok élet-, lélek- és neveléstana. Előadja Berinza János heti 1 órában.
7. A vakok oktatásának módszertana, élet-, lélek- és neveléstana. Előadja Pivár Ignác heti 1 órában.
8. A beszédhibák ismertetése és javítási módja. Előadja: Borbély Sándor, segítője Gácsér József heti 1 órában.

*

7. — *Jegyzőkönyv a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1900 évi szeptember hó 26-án tartott gyűléséről.* Jelen voltak dr. Náray Szabó Sándor min. osztálytanácsos, elnök, Borbély Sándor előadó, Pivár Ignác, Berinza János, Együd Lajos és Klis Lajos tanácsstagok, utóbbi mint jegyző.

„XXI. Az előadó jelenti, hogy Őexcellenciája 54.653—1900 számú rendelete értelmében a szaktanácsnak a váci gyógypedagógiai tanerőképző

általános tananyaga, az egyes tárgyak heti óraszama és az előadók személye ügyében tett javaslatát elfogadta“.

Határozat: „Tudomásul szolgál“.

*

Az egységes tanerőképzés 1900 szeptember havában hat tanárjelölttel Vácon megkezdődött.

Tornaoktatásunk

Irta: *Sturm József*

(Folytatás)

Nem kevésbé fontos az sem, hogy tulajdonképen mit is tanítsunk, mi legyen testnevelésünk anyaga? E kérdésnél nem szabad szemelől téveszteni azt a körülményt, hogy komoly tanulmányok, orvosi- és pedagógiai vizsgálatok az elmúlt néhány év alatt talán egyetlen téren sem termeltek ki annyi újat, mint éppen a testnevelés terén. Főleg az északi népek voltak azok, amelyek testnevelési rendszereiket igyekeztek javítani, tökéletesíteni. Hadat üzentek a régi *tartásos tornának*, mely a testnevelés célját bizonyos izomcsoportok rögzítésével, egyes helyzetekben való merevítéssel kívánta elérni s ehelyett a test ügyesítését, erősítését, fiatalos rugalmasságának megtartását, sőt fokozását folytonos, meg nem szünő, könnyed, természetes mozgásokkal szolgálják. Nem annyira a gyakorlatok, mint inkább kivitelük módja esett nagy változáson keresztül. Döntések, hajlítások, emelések helyett döntögetések, hajlítgatások, emelgetések stb. kerültek, ritmikus feszítésekkel és taszításokkal. Az új módszer, a mozgásos gimnasztika, melynek egyik leglelkesebb előharcosa *Niels Bukk*, ollerupi dán testnevelő, közeledést jelent a való élet mozgásaihoz s igyekszik kielégíteni a gyermek sok mozgást kívánó, temperamentumát, természetét. — Mint minden újítás, ez is meglévőből, régiből, a Ling-féle svéd gimnasztikából fejlődött. *Niels Bukk* a svéd torna értékes anyagát kiválogatta, ötletes újításokkal gazdagította és egészen új, tervszerű munkamóddá alakította át, mellyel rövid idő alatt is elsőrangu eredményeket lehet elérni. *Niels Bukk* testgyakorlatát alkalmam volt látni f. év tavaszán Budapesten, a Zeneművészeti Főiskolán tartott bemutatón.

Minden különösebb hozzákészülés nélkül kezdi meg a megfeszített erőt igénylő gyakorlatokat, amelyek között egy perc szünet sincsen. Még végzik az egyik gyakorlatot s már jelzi a következőt. Rövid, buzdító vezényszavak hallatszanak s a verejték csurog, úgy hogy még a fekvés nyoma is látszik a padlón. Csupa élet, munka, mozgás minden s az idő alapos kihasználása. A gyakorlatok pedig oly egyszerűen és természetesen következnek egymás után, hogy az szinte másképp nem is lehetséges.

Niels Bukk mozgásos, nevezzük *dán gimnasztikája* kiadós gyakorlatai ellenére túlerőltetést nem ismer. Legfeljebb általános fáradságot érzének a növendékek, akik azonban az óra végén a rájuk váró zuhanyfürdőtől ismét teljesen felfrissülnek.

Legkiválóbb szakembereink is a legteljesebb elismeréssel szólnak *Niels Bukk* rendszeréről, mely a sok tornaszer és gyakorlat közepette sem feledkezik meg az emberről, legyen az gyermek vagy ifjú. A jövő testnevelésének tartják, mely aránylag rövid idő alatt már is hihetetlen módon elterjedt s ma már a világ minden részében ismert.

Erre való tekintettel legyen szabad róla egész röviden még egyet-mást írnom.

Már *Ling* kívánta, hogy a gyakorlatok a tanulók igényeihez, szükségleteihez alkalmazkodjanak és hogy a tartáshibák és más hiányok kiküszöbölésére előbb helyesbítő gyakorlatokat kell végeztetni s csak ezután kell áttérni a végső célt szolgáló munkára, melynek eredménye a szép, harmonikusan fejlett ifjúság.

Az *alapvető, javító munka* célja tehát megakadályozni az ifjúság erejének és testi képességeinek kiuzsorázását, esetleg egyoldalú fejlesztését, amit a mindennapi élet a maga rossz szokásaival, kényelmével, sokszor egyoldalú munkájával bizony eléggé veszélyeztet. A dán gimnasztikának első és legfontosabb tagozata az alapjavítás. A tornázók merevségét, nehézkességét le kell faragni, könnyeddé kell tenni s a hiányos teljesítményekből támadt hiányokat új erővel kell pótolni. Ez természetesen az egyszerű feladatok mellett csak akkor sikerülhet, ha teljes buzgalommal, érdeklődéssel és kellő szakértelemmel fogunk a munkához és a tanulóiban is hasonló érzéseket kelthetünk.

Az akadályok, nehézségek előtt nem hátrálunk meg, hanem erős akarattal leküzdjük azokat. S itt találkozunk a testnevelés a jellemképzéssel. Azzal pedig, hogy minden tornásztól pontos, lelkiismeretes, egyöntetű munkát kívánunk, a nemzeti összmunka nagy, magasztos célját szolgáljuk.

A dánrendszerű torna az emberi szervezet strukturájából eredő hibáknak megfelelően háromféle gyakorlatcsoportot különböztet meg. Az ízületek merevségét *hajlékonyító*-, az izomzat erőtlenségét *erősítő*- és az idegrendszer működésével összefüggő félszogséget, ügyetlen mozdulatoakat *ügyesítő-gyakorlatokkal* próbálja javítani.

Az alapvető munkát jókedv, melegség hassa át, a vér minden testrészben pezseget, hogy elérhessük célunkat: az erőt és szépséget úgy fizikai értelemben, mint a gondolkodásban és a jellemben. A munka természetesen *korok szerint változik* s az aszerint, milyen gyakorlati feladatot oldunk meg vele, különböző ágazatokra osztjuk. (Rend-, a lábak-, a hasak-, a nyak-, az oldalak-, az ágyék-, a mellső oldal- és a hát munkája, járás-, futás-, ugrások és ügyesítő gyakorlatok.) A régi svéd torna törzsfeszítő gyakorlatai a hát munkájában vannak benne, az

egyensúlyozó gyakorlatok pedig az ügyesítő gyakorlatokban. A dán mozgásos torna külön lélegzési gyakorlatokat nem ismer, mert oly gyakorlatokat nem vesz fel, amelyek a lélegzést akadályoznák, a munka pedig szabad, ritmikus mozgásokban folyik, amelyek a légzést csak előmozdítják.

Aszerint pedig, hogy a munka hatása miben nyilvánul meg, hajlékonyító, erősítő és ügyesítő munkát különböztetünk meg. Azok a gyakorlatok, amelyek nem szolgálják a célok valamelyikét, nem is tartoznak az alapvető munka körébe.

Még mindig érvényes a nem ismeretlen szabály, hogy az egyórás munkaterv mentől sokoldalúbb, változatosabb legyen, s benne *az erőki-fejtés fokozatos emelkedést és csökkenést* mutasson.

Valamilyen könnyebb munkával kezdjük meg az órát, miközben lehetőleg az összes izmokat foglalkoztatjuk, hogy azok felmelegedjenek s a véredények a szívműködés javára kitáguljanak. Majd úgy folytatjuk a munkát, hogy a hajlékonyító-, erősítő- és ügyesítő gyakorlatok folyton váltakozzanak s a nyak-, törzs- és végtagok különböző részeinek használata cserélődjék. A sokoldalúság nagy munkakifejtéssel jár, viszont a cserélődés, a változatosság elég pihentető alkalmat, üdülést nyújt a tornázóknak s óv a túlerőltetéstől.

3—4 év óta magam is kísérletezem *Niels Bukk* rendszerével, igyekeztem hasznosítani mindazt, amit intézeteink átvehetnek belőle és siket növendékeink javára szolgálhat. Vannak benne mindenkire egyformán értékes gyakorlatok, akadnak azonban, amiket nálunk célszerűbb elhagyni, de viszont akad olyan is, amit szükségtelennek itél, növendékeinknél azonban elsőrangú fontossággal bír.

Igy *Niels Bukk* rendszere, mint már említettem, nem ismer külön *lélegzési gyakorlatokat*, mivel a nagyobb, erőteljesebb mozgások megfelelő oxigénszükséglete már munkaközben kielégítést nyer. Más azonban a helyzet a mi fejletlenebb tüdejű és sok esetben tüdővészre hajlamos növendékeinknél. Ezeknél a céltudatos, rendszeres lélegzési gyakorlatok úgy a tornaórákon, mint más tanítási órákon — különösen az alsó fokon — nagyon kívánatosak, már csak azért is, hogy növendékeink megtanuljanak helyesen lélegezni.

Erre különös gondot kell fordítani. Meneteléseknél, futásközben s minden tornagyakorlatnál ügyeljünk a ritmikus lélegzetvételtre. Gondosan kerüljük, hogy a növendékek a lélegzetet a lélegzetvétel felső határán visszatartsák, különösen a nagyobb erőki-fejtéssel járó gyakorlatok előtt. Ugyanúgy károsan hat a lélegzet visszatartása versenyfutások, úszások alkalmával, a cél előtt. Természetes, hogy a légzés-gyakorlatok csak pormentes, tiszta levegőjű helyiségben vagy a szabadban végeztesse őket. Szabály az is, hogy minden rendes belélegzés kilélegzéssel kezdődjék. A lélegzési gyakorlatok csillapítólag hatnak, ezért pihentetésül erőteljesebb gyakorlatok után, esetleg a tornaóra végén is elővehetők.

Niels Bukk rendszeréből növendékeink fogyatékos ritmusérzéke miatt azokat az ügyesítő gyakorlatokat, amelyeknél szökdécselések

közben a karok és lábak ellenoldalu mozgásokat végeznek, részben elhagytam. Semmi különösebb gyakorlati értékük nincsen s a rájuk fordított idő és fáradság egyáltalában nem áll arányban az elérhető eredménnyel.

A modern testnevelés bűnéül rója fel a régebbi rendszereknek a gyakorlatok vezényleésének kötött ütemét, azért, hogy nem vette figyelembe a tanulók egyéniségét, természetét, hanem egyforma teljesítményt kívánt az erős és gyenge, az eleven és megfontolt, lassú gondolkodású, az ügyes és ügyetlen gyermektől. Ezt a kötöttséget az újszellemű torna nem akarja elismerni, akármilyen szokatlan is a szemnek, hogy a tanulók tetszésszerinti gyorsasággal mozognak, mert hát nem a mutatvány, hanem a tornászok testi és szellemi fejlődése a fontos és e gyakorlatok kivitelének gyorsaságánál a növendék lélegzetvétele, képességei, természete az irányadók.

Ez bizonyára túlzás és a másik véglet. A gyakorlatok egy részénél (az arra alkalmasanál) munkaközben szükség van, éppen növendékeink nagyon hiányos ritmus-érzékére való tekintettel, bizonyos kötött ütemre, ritmusra, mert hiszen ez a legalkalmasabb módja annak, hogy valamit elsajátíthassanak belőle. Szükséges ez nem a külső hatás kedvéért, bár talán amellet is lehetne érveket felsorakoztatni, hanem a fegyelmezés s a vele összefüggő vezényleés, szájról olvasás miatt. Utóbbi amúgy is elég türelmet igényel a tanár részéről, hátha még a növendékek szabadon, tetszés szerinti ütemben végeznék a gyakorlatokat! Az érzékükénél a hangos vezényszót, vagy sipjelet minden helyzetben hallja a tanuló, ott munkaközben is vezényelhet a tanár, míg nálunk minden szempárnak a tanár szájára kell szegeződnie, különben felborul minden, nagy összevisszasággá fajul a torna óra.

Nálunk egyébként is érvényesül a modern testnevelés elve az *egyéniiség respektálására* vonatkozólag, mert hiszen nem osztályokat, hanem csoportokat foglalkoztatunk s azoknak összeállításánál a növendék testi ereje és ügyessége a mértékadó. Ritmikus, kötött ütemes gyakorlatok tehát nem sok kárt tehetnek a megközelítően egyforma képességű növendékanyagban. Mindamellett az egyéni igénylések kielégítésére időnkint a *kötött ütemet hadd váltsa fel a szabad ütem*, ami egyik-másik gyakorlatnál (szökdécselések, futások stb.) szinte elkerülhetetlen.

Szakembereink egy része előszeretettel hivatkozik a normális gyermek beszédfejlődésére s ebből különféle következtetéseket vonnak le. Testnevelésünk legelső kezdő fokát szemlélve is önkéntelenül az érzékű gyermek játékosztöne meg mozgékonyasága, okossága jut eszünkbe. Ezeket a tulajdonságait a gyermek 9-10 éves koráig meg is őrzi, ezért a tornának ezen a fokon ezekhez kell alkalmazkodnia, *játékosnak* kell lennie s a gyakorlatoknak a gyermek *kedélyére* is kell hatniok. Azonban így is nagyon kiadósak és értékesek lehetnek, ha kivitelükre gondot fordítunk. Óvakodnunk kell azonban egyrészt a túleröltetéstől, másrészt meg, hogy játszadozássá ne fajuljon.

Növendékeinket, ha nem valami mostoha környezetből kerülnek hozzánk, szintén fűti a játékosztön s éppen úgy szeretnek ugrándozi, futkosni, mint szerencsésebb társaik. Ezért testnevelésünket szintén játékos tornával kell kezdeni.

Nagy segítségünkre vannak ennél az utánzó gyakorlatok, amelyek játékszerű jellege a gyermek figyelmét annyira leköti, hogy nem igen gondol másra s a gyakorlatokat önkéntelenül is helyesen, a célnak megfelelően hajtja végre.

Bőséges anyagot szolgáltatnak az effajta gyakorlatokhoz a mesteremberek foglalkozásai, az állatok mozgásai, a különféle házi- és mezei munkák, a családi élet, katonaság, betegség, karácsony, mikulás, az első hó, disznóölés s más ezekhez hasonló élmények.

A növendékek gyaluljanak, kalapáljanak, fűrészseljenek, vágjanak fát, kaszáljanak, seperjenek stb. Járlanak négykézláb, mint a kutya, nyujtott lábbal, mint az elefánt, repüljenek, mint a madár, kusszanak, mint a macska, emeljék térdüket, mint a békát vadászó gólya stb. Jártassuk őket rendesen, mint az utcán, lábujjakon, mint a templomban, vagy mint amikor a baba alszik, feszesen, mint ahogy a katonák szoktak stb. Nyakhajlításokkal kapcsolatosan utánoztassuk az ingaóra lengését, a kis csirke vizívását vagy ételszedegetését. Harangozás, kapálás, ültetések, lovaglás, korcsolyázás, cintányér verés, mérleg, biciklizés (hasonfekvésben is), karácsonyfaállítás, gyertyafúvás, bukfencezés, őrlés, darálás, szélmalom stb. stb. mindmegannyi alkalmas gyakorlat tornatanításunk kezdő fokán.

Én csak néhányat ragadtam ki mutatóba az alkalmasoknak látszó gyakorlatok közül, de minden testnevelő tanár bizonyára talál bőséges anyagot, kezdő tornászai testi és szellemi nivójának megfelelő gyakorlatokat elegendő számban. Természetesen ezek annál értékesebbek, mennél inkább a gyermek élményeiből meríti őket. Beszédtanításunk alkalomszerűségeire emlékeztető elv ez, amit azonban bajos volna minden órán keresztülvinni. Ha nem kínálkozik alkalmas anyag a rögtönzésre, magunknak kell teremteni, rendezni olyat. A gyermek szívesen játszik, örömmel csinál utánunk mindent.

Az érzékek, a hallók tornatanításánál az alsó fokon, néha egy-egy egységes gondolatcsoport, mese, elbeszélés köré csoportosítják a gyakorlatok egy részét. Pld. a földműves foglalkozása az év különböző szakaiban, vagy reggeltől-estig, a disznóölés, a Mikulás napi élmények, Piroska és a farkas stb.

Nálunk ez nemcsak az alsófokon kivihetetlen, de a felsőfokon is ezer akadályba ütközik. Nem szólva a beszéd elemeit még csak tanuló ujjoncainkról, a felsőbb osztályok növendékeivel sem lehet úgy társalogni, munkaközben magyaráztatni, mint az érzékek tanulókval.

De ha az artikulációs *osztályok* (előkészítő és első osztály) növendékei nem is értik szavunkat, elképzeléseik azért vannak. Megértik jeleinket s magukat is ilyenek segítségével próbálják megértetni.

S itt kapcsolódik bele játékos tornánk *élményeikbe*. Ha véletlenül olyat jeleltek, amit tanításunknál haszonnal értékesíthetünk, azonnal utánoztatjuk, az összessel végeztetjük, módosítjuk, variáljuk.

Képek segítségével is kelthetünk érdeklődést gyakorlataink iránt, ha azok alkalmas témát, esetleg valamely mozgást, ábrázolnak. (Versenyfutás, ugratás, madárrepülés, ugró béka, vadászgolya, katonaság stb.) Mint már fentebb is kifejtettem s amit kartársaim előtt bizonyítani teljesen fölösleges, növendékeink testi fejlettség tekintetében jóval az érzékük mögött maradnak, ezért sokkal nagyobb gondot kell fordítani helyes testi képzésükre. Különösen a kezdőfokon érvényes ez, ahol gyengébb szervezetük napi alapos megdolgozása volna kívánatos. Az artikulációs osztályok vezetői ismerhetik eléggé a tesgyakorlás üdvös hatását, mert hiszen már eddig is foglalkoztunk e fokon a tüdő- és a test erősítésével. Ezután azonban még több és nagyobb figyelemben kell részéssíteni e gyakorlatokat.

Nagyon kívánatos lenne továbbá az osztályok részére nagy és elég tágas termekről gondoskodni, ahol elegendő hely maradna a mozgásra, játékra, tornára.

A játékos torna ugyan kiadós gyakorlatokat kíván, de óv a túleröltetéstől. S mert az egyórás foglalkozás a gyakorlatok élénk szabatos kivitele mellett az artikulációs osztály növendékeinek többségénél így is egész bizonynyal tuler öltetéssal járna, sokkal célszerűbbnek látszik e fokon az órákat megfeleezni s minden napra juttatni egy-egy félórát. Ennyi idő elég is a kis ujoncok sok esetben gyenge szervezetének a túleröltetés veszedelme nélkül való napi megdolgozására. Ez a napi félóra, a gyermekek élményeire épített szobatornával, teljesen kielégíti az osztály játéköszlönét és mozgásszükségletét.

Tornatanításunk ezen a fokon rója a legsúlyosabb feladatot a testnevelő-tanárra. Ekkor szállhat sikra a legeredményesebben a növendékeknek magukkal hozott tartáshibái, helytelen mozdulatai és egyéb rossz szokásai ellen. Legsikeresebben védekezhethet az iskolai életnek a szervezetre káros befolyásával szemben, de viszont kellő hozzáértés híján a legtöbbet véthet a növendék zsenge, fejlődő szervezete ellen s könnyen soha jóvá nem tehető hibákat követhet el.

E felelősségteli nehéz munkánkért, a szakszerű megalapozásért, csak a felsőbb tagozatok könnyebben elérhető eredményeiben találjuk meg jutalmunkat. —

Folyt. köv.

A vakok magánjogi jogviszonyairól

Irta Kirschenheuter Ferenc

Ilyen címen értekezett folyóiratunk legutóbbi számában *Bernáth István dr.*, a vakok kir. intézete tanára. A jogászgőgyopedagógus úgy látja, hogy vak polgártársaink jogi védelmét törvényeink szűken mérik, vakjaink csak a legszorosabb magánjogi viszonylataikban élveznek bizonyos jogvédelmet, inkább csak rájuk vonatkozó kiméleti szabályokkal találkozunk itt-ott törvénytárunkban, úgyhogy a vakok helyzete sivár, elhanyagolt, amin javítani kell s ő értékezésében a javítás módjait keresi.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a vakok ügye e részének tárgyalására is ime sor került. Nem tisztán jogi, hanem jogi és vakságügyi szempontból *Bernáth dr.* tárgyalja ezt a kérdést hazánkban először. Üdvözljük hát őt ezen a teljesen megműveletlen területen, kérjük, legyen törekvéseiben kitartó és kívánunk neki sikert további munkálkodásához.

A jogász kartársam által fölvetett kérdések tisztázásának általános érdeke azonban arra indít, hogy néhány megjegyzést tegyek írására. Sietek megjegyezni, hogy a dolgok jogi részeiben járatlan vagyok, miértis azokat lehetően érintetlenül hagyom. Ha szólnom is kell hozzájuk, nem jogi tudásom, csak jogérzésem szólal meg. Vakságügyi szempontból azonban pontról-pontra haladva teszem meg az értekezésre vonatkozó észrevételeimet.

1. *A gyámság és gondnokság* ügyével kapcsolatban *Bernáth dr.* megállapítja, hogy a gyámtörvény (1887. évi XX. tc.) csak összefoglalóan foglalkozik a testi fogyatékosokkal. A kiskorúság meghosszabbítását illetően például ennek a törvénynek lehetővé kellene tennie, hogy a vak saját kérelmére bizonyos időre gondnokság alá helyezhető legyen, vagy még inkább, hogy meghatározott ügyletek kötésénél ad hoc gondnok álljon rendelkezésre. — A vakoknak úgy gyámsági, mint vagyoni jogi, eltartási, házassági és képviseleti ügyekben való jogvédelmét egy Budapesten létesítendő, a vakok oktatása és gyámolítása terén működő és jogi szaktudással is bíró szakemberek vezetése alatt álló, hatóságként működő „Vakügyi Ellenőrző és Tanácsadó Iroda“ révén kellene megoldani, mely a hozzáforduló vakokat és hozzátartozóikat magánjogi ügyekben tanáccsal látná el. Egyelőre csak egy meglévő szervre volna ez a munkakör ráruházandó, míg az ügykör bővítésével az iroda, mint jogmegóvó szerv szükségessé nem válik. — A vakok nagykorúsítását illetően a polgári iskola négy osztályának megfelelő és kenyérkereseti pályára is előkészítő intézeti végzettség volna elsősorban figyelembe veendő.

A szerzőnek a gyámság és gondnokság tárgyában tett ezen javaslatai, tekintettel arra, hogy az azok szerinti jogi szabályozások nem volnának kötelezők, hanem igénybe vételük a vakok szabad elhatározásától függne, általában csak javára lehetnének a vakoknak.

A nagykorúsítást illetően is csatlakozom a szerzőnek ama vélekedéséhez, hogy ehhez elsősorban a polgári iskolának megfelelő intézeti végzettség előnynek tekintendő. De csak előnynek. A kérdés szabályozásánál azonban tekintettel kellene lenni arra, hogy a vakok nagy része csak alacsonyabb fokú iskolát végez, sőt esetleg csak népiskolába jár, vagy még oda sem, tehát írni-olvasni sem tud, mégis van ezek között is olyan, aki önálló keresettel bír s ezzel a nagykorúsítás főfeltételének megfelel. Az ilyeneknek a nagykorúsítását a szabályozásnak meg kell könnyítenie.

Ezzel kapcsolatban teszi szóvá a szerző a nagykorúsítás moghoszszabbitásának ügyét is. Ez alighanem a gyámtörvény 8. §-ának azon a főtételén fordul meg, hogy a nagykorúsítandó képes legyen ügyeiről kellőképen gondoskodni. Ki, vagy kik hivatottak ennek a megállapítására és mily alapon, mily eljárással, ha vakról van szó, nem tudom. E megállapításban azonban szükségesnek vélem — amit a szerző nem említ — egy, a vak embereket, a lelküket, életüket és gyámolításukat ismerő egyén, testület, szerv közreműködését.

A szerző egy létesítendő „Vakügyi Ellenőrző és Tanácsadó Iroda“ útján akar jogvédelmet nyújtani a vakoknak. Tekintettel arra, hogy ez az iroda a vakok javát célozza, létesítését pártolnom kellene. Figyelembe véve azonban, hogy ennek az irodának a munkaanyagát főképp az önként hozzáforduló vakok szolgáltatnák és figyelembe véve, hogy ez az iroda anyagi támogatást nem, csak erkölcsit nyújthatna, — járatos lévén némileg vak embertársaink természetrajzában, — azt hiszem, ez az iroda munka hiányában tengődnék és létjogosultsága mihamar vitássá válnék. Ha csakugyan szükség lenne majdan a tárgyalat teendőikben egy új igazgatás megindításra, úgy vélem, azt egy meglévő szerv a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetével, vagy a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesülettel kapcsolatban mindenkor nehézségek nélkül elláthatná.

Másképp alakul a helyzet természetesen akkor, ha ez a szerv nemcsak a szerző értekezésében tárgyalat magánjogi ügyekben támogatná a vakokat, hanem üzleti és peres ügyekben is nyújtana nekik jogsegélyt, mégpedig teljesen ingyen. Ebben az esetben bizonyára bőven el volna látva munkával. Ámde akkor már az iroda túllépné ellenőrző és tanácsadó hatáskörét és az államhatalom által való létesítésének, valamint fönntartásának a kötelezettsége is, legalább e részében vitathatóvá válna.

2. *Vagyonjogi tekintetben* minden visszterhes (kölcsönös anyagi kötelezettséggel járó) szerződés érvényességi kelléke legyen a gyógypedagógus jelenléte és hites tanukénti szereplése. Így kívánná ezt szabályozni *Bernáth dr.* és megokolásában megemlíti, hogy egy hadivak felesége rábeszélte férjét földjének eladására, miből folyóan a vak koldusbotra jutott. Az ily adás-vevést akadályozná meg szerinte a gyógypedagógus jelenléte. A végrendelkezésnél származható visszaélések is hasonlóképen szükségessé teszik szerinte gyógypedagógusnak a szereplését.

Én úgy látom, hogyha visszerhes szerződések érvényességét gyógypedagógus jelenlététől tennék függővé, egy lehetetlen állapot származnék, mert :

a) Szöges ellentétben állana egy ilyen jogszabály a vakok nevelésének és oktatásának alapelveivel és minden törekvésével is, melyek önálló, teljes jogú és szabadságú ember alakítását célozzák.

b) Egy ilyen jogi szabályozás társadalmilag teljesen leszállítaná a vak ember egyéni értékét és mélyen sértené önrendelkezési, polgári jogait.

c) De tovább menve, egy ily rendszabály teljesen megbéníthatná vak embertársainknak az életben való anyagi boldogulását is. Hisz mi önálló iparosokat, kereskedőket, vállalkozókat akarunk nevelni vakjainkból és ki áll velük szóba, ha nem rendelkezhetnek anyagiaktól mindenkor egyedül, függetlenül, önállóan? Vannak saját, nagy iparüzemekkel bíró és azokat önállóan vezető vakjaink, kik százezreket forgatnak és akiknek órák, talán néha percek alatt kell döntenieik nagy anyagi érdekeltiségekkel járó szerződések aláírásában. Hogy képzelhető, hogy ezek üzletkötéseinek érvényessége egy hatósági szerv hivatalos kiküldetésétől, tanukénti szereplésétől tétessék függővé? Hisz ez megakadályozása volna az egyéni érvényesülésnek, boldogulásnak ami pedig a mai korban ellenkezik az elemi emberi jogokkal.

d) A szerző ismerteti egy hadivak esetét, kit könnyelmű felesége rávett vagyonának eladására s ezt ő a szerződés aláírásánál föllépő gyógypedagógussal akarta volna megakadályoztatni. Nos, hogy ez a hadivak koldusbotra jutott, ennek nem a vaksága volt az oka, hanem a megvakulása előtti időkből áthozott gyöngéje, a gazdálkodásban való járatlansága, lelki gyöngesége, meg a tűzre való feleségének az önös befolyása, melyek függetlenek a vakságtól s amelyeknek a hatástalanítása épezért nem is lehet gyógypedagógus föladata. Sőt erre egy, a viszonyokkal, emberekkel teljesen ismeretlen, városból jött úr nem is alkalmas. A rokonok, egy tekintélyes helybeli gazda, a tanító, a pap, a jegyző tehetnek, amit tehetnek ilyen esetekben.

Hogy *végrendelkezésnél* mi lehetne a gyógypedagógusnak, mint ilyennek a föladata, milyen visszaéléseket akadályozhatna meg és mily módon, erről a szerző nem szól. Tekintettel arra, hogy kellő számú tanúkat követelvén meg, a törvény a végrendelkezést a vakra nézve is megfelelően szabályozza, gyógypedagógus jelenléte nem látszik megokoltnak. De ha akadna is hivatásszerű teendője gyógypedagógusnak, megjelentetését a felekre nézve kötelezővé tenni nem lehet.

3. Teljesen egyetértek a szerzővel a *vakok házassága* dolgában. Itt jóakarató figyelmeztetéssel és tanácsadással a gyógypedagógus szerepe kimerül. Más kérdés aztán az, hogy a vakok kérnének-e tanácsot házasságuk dolgában egy hatósági szervtől, irodától vagy egyéntől? Harminc évi pályámon egyetlen egy vak egyén, mégpedig egy iskolázott, tanult egyén kért tőlem tanácsot egy vak házastárral való egybekelése ügyében. Az se fogadta meg tanácsomat. Tudtommal kartársaim sem dicse-

kedhetnek e téren több eredménnyel. És, lévén a házasság a legbensőbb bizalmas ügyek egyike, vajon több eredménnyel dicsekedhetnék-e majdan egy, a vakok magánéletétől távolálló, egyéni kapcsolatokat nélkülöző, hivatalos szerv vagy egyén? Nem hiszem.

4. A *munkaképtelen és keresetnélküli vakok eltartását* illetően ki-mondandó, így véli a szerző, hogy ha az illetékesség nem állapítható meg azonnal, az a község legyen illetékes, ahol a vak letelepedni akar, sőt ha meg is állapítható az illetőség, a vak más község kötelékébe is beléphessen, például olyanéba, hol fűzet termelnek, mert ott kosár-fonás révén munkához juthat. Továbbá a községek kötelezendők volnának vakjaik eltartására, s a munkaképtelen vakok számára az államnak menedékházakat kellene létesítenie.

Ezekben általában szintén egyetértenék a szerzővel, de a tetszés-szerinti község kötelékébe való belépést illetően a foganatosítás aggodalmasnak látszik, mert a vakok tömegesen tódulnának egyes községekbe, de főkép városokba, melyek így, minthogy szükség esetén a vakok eltartásáról is gondoskodniok kell, méltánytalanul és igazságtalanul túl-terhelődnének.

5. A *vakoknak hatóságok előtti képviselét* peres, perenkívüli és közigazgatási ügyekben rendkívül fontosnak tartja a szerző.

Az én tapasztalatokra alapított véleményem az, hogy a vak épúgy ellátja dolgait hatóságok előtt, mint a látó. Lényegében semmiféle különbség nincs e tekintetben vak és írni-olvasni nem tudó látó között, miért is különös rendszabályokat a vakság e tekintetben nem okol meg.

A *névaláírást* illetően a szerző szerint a törvény intenciója az, hogy az aláírásból kétségen kívül meglehessen állapítani, hogy az az aláírótól ered. Ezt pedig az egyén jellegzetes kézvonásai teszik lehetővé, miértis szükségesnek tartja, hogy a vakok intézeteiben tanítsák a kézaláírást.

Bernáth dr. bizonyára helyesen ismerteti a törvénynek magára az aláírásra vonatkozó, illetve az aláírás hitelességének megítélésére vonatkozó szándékát. De azt hiszem, hogy egyedül az aláírással, illetve ennek hitelesítésével a lényeg, az aláírás bizonyító ereje még nincs megállapítva. A kérdés kiindulása és lényege a józan ész szerint ugyanis annak a megvizsgálása, hogy az aláíró tudta-e, mit írt alá, meg volt e a lehetőség arra, hogy más személy közvetítése nélkül, közvetlenül saját maga meggyőződjék arról, mit írt alá? Mert ha ez meg nem állapítható, hiányzik az aláírás érvényességének legfőbb föltétele, melynek hiányában az aláíró szükségképen azonosítandó az analfabetával, aláírása pedig az írni-olvasni nem-tudó ember keresztekkel jelzett kézjeggyével, mert annak is, ép úgy mint ennek jogerőt csak a törvény által megkívánt számú tanúk adhatnak.

Nos, a vak ember saját maga közvetlenül soha sem tudhatja, soha sem győződhetik meg róla, ha csak nem domború írásról van szó, hogy mit ír alá. Így hát névaláírásának, mint aláírásnak nincs és nem is lehet jogereje. Következésképpen a névaláírás megtanulásának a vakra nézve nincs a jogszolgáltatással kapcsolatban semmiféle célja.

Egészen más kérdés természetesen az, hogy egyéb okokból, más célból nem volna-e tanácsos vakok intézeteiben a kézírást, vagy esetleg csak a névalírást tanítani. Ezzel azonban most nem foglalkozunk. Sem azzal nem foglalkozunk, hogy a vak kézírása, tekintettel arra, hogy ritkán, keveset használja, mennyiben állandósul, mennyiben őrzi meg hosszabb időközön át jellegzetességeit. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy a névalírást kisebb jelentőségű esetekben, a mindennapi életben, főképp ha arról van szó, hogy a vaknak a jelenléte igazoltassék, ujjlenyomattal helyettesíthetjük.

A hadivakok javarésze tudott írni. Megszűnt intézetükben, a Hadi-vakok M. Kir. Orsz. Intézetében mégis a zsold-, munkabér-, segély- és egyéb fizetéseknel, de más, a jelenlétet igazoló esetekben is kezdettől fogva mindvégig a bélyegző festékpárnájára illesztett ujj lenyomatát alkalmaztattuk, mely vitát kizáróan jellegzetesebb és állandóbb, mint a vak ember aláírása és lebonyolítása is az aláírásénál egyszerűbb, gyorsabb, miértis a hadivakok sokkal szívesebben is alkalmazták, mintsem nevüket írták volna alá.

Írása végén a szerző hangsúlyozza, hogy szükségesnek vélt és itt tárgyalt jogszabályozásai semmiképp sem jelentenék a vakok cselekvési szabadságának a gondnoksághoz hasonló, vagy azt megközelítő jogi korlátozását.

Szívesen helyt adunk *Bernáth dr.* ezirányú jó szándékának, de az elmondottakból kiviláglik, hogy javaslatainak egy részét a jogkorlátozás elkerülése szempontjából újból meg kell vizsgálnia.

I r o d a l o m

Richter oder Schumann? E cím alatt jelent meg a *Blätter für Taubstummenbildung* 1930. 17. számában *Hans Dirr* azon cikke, amelyik a gyógypedagógia kérdését tárgyalja németországi viszonylatokban. A mindenképpen figyelemre méltó cikk kivonatát a következőkben közöljük:

A cikk írója szerint azok a fejtegetések, amelyek egyrésztől *dr. Richternek*, másrésztől pedig *dr. Schumannnak* a *Blätter* 1930. évi 16 és 17 számában, valamint a *Hilfshule* 1930. 6. számában megjelent cikkei szolgáltatnak, a legmesszebb menő figyelmet érdemlik. Ezekben a cikkekben az egységesített, vagy specializált gyógypedagógiáról, vagyis arról van szó, hogy továbbra is elkülönítetten maradjanak-e a siketek, vakok stb., vagy pedig gyógypedagógia nevezet alatt egyesüljenek-e azok? A külön-külön való maradás kérdését *dr. Schumann*, az egyesülés kérdését pedig *dr. Richter* képviseli. Ebben a felette fontos kérdésben előbbutóbb állást kell foglalniok a németországi kartársaknak.

Ákár philosophiai, akár gyakorlati therapiái oldalról tekintjük is ezt a megmozdulást, a gyógypedagógia keretén belül négy egymástól teljesen különálló csoportról van szó: *nyomorékok, érzékszervi fogyat-*

kozásban szenvedők (vakok, gyengénlátók, siketnémák, vaksiketnémák, nagyothallók, beszédmaradványosok), *gyengetehetségűek*, végül *psychopáták és erkölcsi fogyatékosak*.

Szinte elképzelhetetlen, mondja a cikk írója, egy embert is találni, aki a fenti négy hatalmas csoporttal akár elméletileg, avagy akár gyakorlatilag tisztában lenne. Erre való tekintettel lehetetlenségnek tartja *dr. Richternek* a gyógypedagógia megvalósításával kapcsolatos eszméjét. *Egységesített* gyógypedagógiáról szinte sohasem lehet szó.

Erre való hivatkozással felhívja a siketnéma-intézeti tanárokat, hogy okvetlenül *dr. Schumann* mellett foglaljanak állást.

Végül erre is rámutat a cikk írója: Az vitán felül áll, hogy mindeképen helyesebb egy szakot jól megismerni s azt az elmélyedő megismerés alapján valóban uralni tudni, semmint sokba belefogni és valójában és érdemben semmihez sem érteni. *Thüringer János*.

Herodek Károly: „A vak gyermekek kedélyi élete“ cím alatt értekezett a „Gyermekvédelem“ 1930 október havi számában s megemlítette, hogy a vakok kir. intézete egyik alsóbb osztályában, hol 8—10 éves vak gyermekek voltak, az egyik vak fiúcska kijelentette, hogy ő örül annak, hogy vak. Sajnálattal nélkülözzük a szerző írásában azt, hogy mivel okolta meg a fiú kijelentését, avagy milyen körülményeknek volt tulajdonítható vaksága fölötti öröme. — A „Gyermekvédelem“ 1930. novemberi számában „A vakok megsegítési módjáról“ ír *Herodek* és föl hívja a figyelmet arra a szomorú körülményre, hogy a vak gyermekek iskoláztatását gyakran akadályozza az, hogy a szülők a legszükségesebb ruhadarabok hiánya miatt nem képesek őket intézetbe küldeni. - (Kf)

Karácsonyi játékok. E cím alatt *Tinschmidt Ernő* debreceni tanártársunk egy kis füzetet adott ki. Ezek a karácsonyi játékok a siketnéma-intézetek növendékei számára íródtak. A füzet ára 50 fillér. Melegen ajánljuk azt az egyes intézetek igazgatóságainak figyelmébe. (ik)

Az öröklött siketség kérdése.* Az öröklött siketség kérdésével, illetve annak leküzdésével német szakemberek sorvosokegyaránt sokat foglalkoznak.

H. Weinert (Dresda) behatóan ismerteti azokat a módokat és eszközöket, melyek segítségével — ha nem is megszüntetni — de legalább is korlátozni tudjuk az öröklött siketség terjedését.

Az öröklött siketség — eddigi általános felfogás szerint — a visszauttó öröklődésből (apa, anya öröklötten siket) származik. Ezt hirdeti a legtöbb szakmunka is, mely az örökléstant tárgyalja. Eme örökléstan lényegileg ama vizsgálatokra támaszkodik, melyeket a közeli vérrokonságoknál végeztek, részben pedig ama törzsfákra, melyeket *Fay* amerikai statisztikájából állítottak össze.

A közeli vérrokonságnál a legnagyobb valószínűséggel következethetünk a visszautésre, ellenben a statisztika felhasználásánál az eredmény kétséges.

* *H. Weinertnek* a *Blätter* 1930. ápr. havi számában *Erbliche Taubheit und ihre Bekämpfung* címen megjelent cikke nyomán.

Igy pl. a *Fay*-féle statisztikát véve alapul, *Hammerschlag* azt mondja, hogy a visszaütő öröklődést a siketségre nézve határozottsággal nem állapíthatjuk meg. Mig *Lundburg* szerint — aki ugyanazt a forrást használja, de más szempontból — igenis megállapítható a siketség recessiv (visszaütő) öröklődése.

Vannak akik egyéb öröklési formákat tartanak lehetségesnek. Így pl. *Albrecht*, *Bergh* és *Hahnart* a szerkezeti siketség egyszerű, visszaütő öröklődésére mutatnak rá.

Orth, aki 140 családot vizsgált meg, két elméletet állít föl. Azt mondja, hogy több tényezőnek kell együttesen hatnia, hogy létrejöheszen a jelleg. Ha valamelyik tényező kiesik, akkor nem születhetik meg a jelleg.

Másik feltevése az, hogy a siketségnek esetleg különböző azonosági típusai jelen lehetnek már a csirában. Csak így tudjuk megmagyarázni, hogy öröklötten siket szülőknek halló gyermekei is születhetnek.

Eme ellentétes felfogásokból láthatjuk, hogy a siketség öröklésének kérdése még egyáltalán nem jutott nyugópontra.

Az egyszerű visszaütő öröklődés kétségtelenül sok esetben határozottan megállapítható. Mégis megtörténik, hogy öröklötten siket szülőknek nemcsak siket, de halló gyermekeik is vannak. Viszont öröklötten siket és később megsiketült partnereknek is lesznek siketnéma leszármazottjai. Ezeket már nem lehet megmagyarázni az egyszerű visszaütő öröklődéssel.

H. Weinert bemutatott egy törzsfát, melyből kiviláglik, hogy az egyszerű, visszaütő öröklődés elfogadásával nem sokra megyünk és hogy egyes esetekre rendkívül nehéz magyarázatot találni. Nem is tökéletesek ezek a törzsfák, mert a hallásfok vagy a hallásmaradvány biztos adatai a legtöbbször hiányzanak.

Kétségtelenül a legérdekesebbnek látszik a családok felvilágosítása a törzsfa felvétele alkalmával. Az bizonyos, hogy a haladás nagyon lassu ilyen uton. Tökéletessé csak úgy lehet e fáradságos munka, ha az öröklést kutató szakember és orvos együtt működnek a kérdésben.

Drezdában *Tetscher* orvosprofeszor — aki a házasságtanácsadás és az örökléskutatás terén szaktekintély — készséggel vállalta, hogy siketnémáknak, nagyothallóknak házasságkötés előtt szívesen ad utbagigítást. Sőt a vidéken lakó siketnémák utiköltség-megtérítést is kapnak.

A tapasztalat azt mondja, hogy jegyespárok, kik tanácsot kérnek, még ha súlyos okok kívánnák is szétválásukat, legtöbb esetben együtt maradnak. Ha mindkét fél öröklötten siket, a legnagyobb biztonsággal várható hallásfogyatékos gyermek.

Csak alapos vizsgálat deríthet erre világosságot.

Albrecht is, aki eddig a legpontosabb vizsgálatot végezte, a szerkezeti siketség számára mindössze 15 törzsfával rendelkezik, ami bizony megbízható eredmények eléréséhez nagyon kevés.

„Örökléstartvények valószínűségtörvények“, mondja Tetscher. Végérvényes magyarázatokat csak gazdag anyagghalmazból merithetünk.

Albrecht egyébként mindenütt csak a teljes siketséget hozza bemutatásra. Pedig vannak családok, melyekben a teljes siketség mellett hallásmaradványosokat, vagy nagyothallókat találunk.

Lehetséges, hogy gazdag anyagghalmaz mellett — amikor minden apróságot, mint hallásfok, degeneratív tünetek, alkoholizmus stb. figyelembe veszünk — biztossággal megállapíthatjuk, melyik öröklésmenetből származik a siketség.

Egyenlőre azt mondhatjuk, hogy a visszaütő öröklődés föltevése nagy valószínűséggel bir.

Ezt még talán kiegészíthetnék a siketség dominatív — öröklődésének föltevésevel. (Amikor csak az egyik fél öröklötten siket). Az kétségtelen, hogy az örökléskutatás még nem oldotta meg a problémát.

Már most az a kérdés, hogy a fennálló bizonytalanság mellet is, mely a siketség öröklésmenetét illeti, tehetünk-e eredményes lépéseket annak legyőzésére?! Erre kétségtelenül igennel felelhetünk. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az utóbbi évtizedekben a siketnémák összeházasodása egymásközött megnövekedett, akkor meg épen kötelességünk az öröklött siketség továbbterjedését korlátozni.

Elsősorban fontos a siketnémákkal megismertetni az őket illető örökléstani dolgokat. Ezt elkezdhetjük már a felsőbb iskolai évfolyamokon is. Értékesebbek lehetnek ama előadások, melyeket a felnőtt siketek egyesületeiben tarthatunk. Persze nem könnyű dolog siketekkel örökléstani dolgokat megértetni, habár ők nagy érdeklődést mutatnak ily előadásoknál, mert hiszen egyes családokban nekik maguknak is személyes tapasztalataik vannak öröklött siketségről.

Ily esetben legjobb rávenni a szülőket, hogy mondjanak le a gyermekáldásról. Ez gyakran el is érhető. Az illető határozott kívánságára sterilizáció és végrehajtható.

Az is megtörténik, hogy ilyen terhelt egyének határozott óhaja, hogy siketnéma gyermekük szülessék, mert ezek őket jobban megértik és velük éreznek. Mégis a legtöbb siketnéma hallógyermeket kíván és ha felvilágosítjuk őket, hogy csak siketnéma utódot várhatnak, esetleg inkább lemondanak a gyermekáldásról.

Ha az egyik fél öröklötten siket, a másik pedig később megsiketült, nagy a valószínűsége annak, hogy halló gyermekek születnek. De ily egyén is magával hozza a hajlamosságot s az utódokban csak felléphet a siketség.

Ily esetben is a legajánlatosabb, ha a gyermekáldás már az első fokon elmarad.

A házasságtanácsadó számára nagyon fontos, hogy az öröklötten terhelt családokról pontos törzsfa álljon rendelkezésre.

Sok esetben a siketnéma nem tud kielégítő választ adni s ilyenkor értékes lehet az előttünk fekvő anyag.

Gyakran találhatók vonatkozások messze elágazott törzsfák által egyes családok között, melyek az illető előtt ismeretlenek. Minden terhelt családról ajánlatos kimutatást vezetnünk a jövőre nézve, mert alkalomadtán felvilágosításul szolgálhatnak.

Az eddig összeállított törzsfák száma 36, melyekben 35 család szerepel határozottan kimutatható örökölt siketiséggel vagy nagyothallással terhelve és 90 olyan család, melyeknél az öröklés valószínű. A gyűjtés folytatandó mindaddig, míg minden öröklésileg gyanús család feljegyezve nincsen.

A fenti kérdések legégetőbbek elsősorban a terhelt családoknál, kevésbé a nem terhelteknél.

Egyes családoknál gyakran találkozhatni indokolatlan aggodalmakkal. Így pl. egy apa 3 siketnéma gyermekét eltiltotta a házassodástól.

Halló egyének viszont, kiknek családjában örökölt siketség volt jelen, lemondtak a házasséletről, hogy ne terjesszék esetleg a bajt az utódokra.

E jelenségek azt mutatják, mennyire helyén való oly intézmény megszervezése, föllálítása, mely szükség esetén irányítani tudja a felvilágosításra szorulókat. Hogy a porfilaxis címén mily mértékben csökkenhetik a siketnémák számát a jövőben, arra senki sem adhat feleletet. De hogy csökkenni fog, az kétségtelen.

Ez persze csak akkor lesz érezhető, ha mennél több tanácsadóhely állittatik fel, illetőleg ha mennél több siketnéma vagy nagyothalló veszi azt igénybe. *Frey.*

Egyesületi és intézeti élet

Választmányi gyűlés. Egyesületünk választmánya f. évi december hó 6-án délután a siketnémák budapesti áll. intézetében választmányi gyűlést tartott. A választmány ezuttal a folyóügyeken kívül a következő kérdéseket tárgyalta:

1., Kísérje figyelemmel az elnökség a szanálási törvénnyel kapcsolatosan az óraszámok felemelésének kérdését s ha azt látná, hogy e kérdésben állásfoglalásra lenne szükség, azt azonnal tegye meg az elnökség.

2., Keresse meg az elnökség az illetékes minisztériumokat oly értelemben, hogy az óradíjas ifjú tanártársaink szolgálati ideje úgy a jövőbeli előlépés, mint pedig a nyugdíj szempontjából vétessék majd beszámítható szolgálatnak arra való tekintettel, hogy ők teljes óraszám mellett tanítanak s csak a mai nehéz gazdasági viszonyok adta okokból óradíjasak.

3. Felkérte végül a választmány az elnökséget arra is, hogy szakfelügyelőségünknek főigazgatósággá leendő átszervezése tárgyában tegye meg a szükséges támogató lépéseket. *(ik)*

Szakülés. Egyesületünk elnöksége a f. évi december hó 6-án tartott választmányi gyűlés után szakülést is rendezett. A szakülés előadója *Borbély Sándor* ny. igazgató kartársunk volt, aki „*Nyomozás idegen szóink útvonaltán*” cím alatt a tőle megszokott zamatos magyar nyelvezettel és a figyelmet mindenképen lekötő érveléssel és érdekességgel a magyar nyelv olyan területére vitte hallgatóságát, amely területről nemcsak élvezeteset és érdekeset, hanem egyben újszerűt és mindenképen szakszerűt kapott a hallgatóság. Az élvezetes és tanulságos estéért a hallgatóság megkülönböztetett elismeréssel honorálta az előadót és annak felolvasó helyettesét. *Borbély* ugyanis megbetegedvén, tanulmányát *Winkler Sándor* váci tanártársunk olvasta fel.

Itt említjük meg, hogy *Herodek Károly* egyesületi elnök kezdeményezésére a szakülés után a kartársi szeretet és ragaszkodás tényének emelése címén — fehérasztalnál is találkoztak az együtt lévő kartársak. Itt aztán a komoly munkát igen kedélyes és eleven társalgás követte.

Elnökünk próbálkozását siker koronázta. Jó példa volt ez arra is, hogy a gondolat életre való. Egy-egy ilyen kartársi együttes üdítőleg hat a lelkekre. (ik)

Vakok a Vöröskereszt kiállításán. A Magyar Ifjúsági Vöröskereszt budapesti és környéki csoportja tagjainak kézimunkáiból három napos kiállítást rendezett, melyet december 6-án nyitott meg előkelőségek jelenlétében *Albrecht főherceg*, az egyesület védője. A vakok kir. intézete ifjúsági juniorcsoportja gyöngy-, fa-, pálcika-, raffia- és női kézimunkákkal, valamint kefe- és kosárcikkekkel vett részt a kiállításon, hol cikkeiből 146 pengő ára kelt el. - (Kf)

A Homeros Énekkar dalosszövetségben. A Vakok Homeros Énekkarát felvették az Orsz. Magyar Dalosszövetségbe s ez alkalomból november 23-án mesterének, *Schnitzl Gusztáv* tanárnak vezetésével nagyszabású délelőtti hangversenyt rendezett a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület hangversenytermében. - (Kf)

Vakok az inségeseknek. A Magyar Ifjúsági Vöröskereszt budapesti és környéki csoportjának 7000 tagja december 3-án fölvonult a várba a kormányzóné elé s átadta a nyomorenyhítő mozgalom javára a csoport tagjai által gyűjtött szeretetadományokat. Meghatottságot keltett a fölvonulásban a vakok kir. intézete ifjúsági csoportjának szeretetadományokat hozó négy képviselője. - (Kf)

K ü l ö n f é l é k

Magyarok egy németországi gyógypedagógiai kongresszuson.

A „Gesellschaft für Heilpädagogik“ október 7-től 9-ig tartotta meg ötödik kongresszusát Kölnben. Magyarországból ott voltak: *Michels Fülöp*, a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola előadó tanára, *Szondi Lipót dr.*, a Gyógypedagógiai Kór- és Gyógytani Laboratórium vezető-főorvosa, valamint segédei: *Lajta Alfréd dr.* és *Sági F. dr.* orvosok, továbbá a székesfőváros részéről *Nagy László*, a Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság ügyvezető elnöke. *Michels* és *Szondi* a Gyógypedagógiai Társaságnak október hó 20-án *Nagy Árpád dr.* h. államtitkár társelnök vezetésével tartott nagygyűlésen előadások keretében adtak számot a kongresszusról.

Michels előadását érdeklődéssel vártuk. Az előadó azonban minden várakozásunkat meghaladóan érdekes, a magyar gyógypedagógia kis glóbuszán mozgó eszmeáramlatokat pompásan jellemző anyaggal szolgált. Előadásának különös tartalma, hangja miatt azonban nem vállalkozhattunk volna annak itteni ismertetésére, ha az előadó át nem engedte felolvasásának kéziratát, melynek aztán bennünket, magyarokat közvetlenül érdeklő részeit nagyobbára szósz szerint idézve, avagy az eredetinek a szavait használva kivonatolhattuk, mint következők:

A 900 tagot számláló Gesellschaft für Heilpädagogik-ot maga fölött álló szervezetnek tekinti Németországnak majdnem minden gyógypedagógusa. „*Richter dr.* (Hamburg) siketnémaügyi vezető szakember szerint a fogyatékosokkal foglalkozó azok a szakemberek, akik a gyógypedagógiai gondolkodástól távol tartják magukat, ciklopszemmel nézik szűk működési területüket és e működésüktől öntelten, semmiféle megértést nem tanúsítanak az élet követelményei iránt.“

„A kongresszus megnyitásakor *Eggenberger Ruppert* (München) elnök kiemelte, hogy a magyar gyógypedagógusok voltak azok, akik a külföldi szakemberek közül egyedül és kezdettől fogva fölismerték a kongresszus jelentőségét s eddig még minden kongresszuson előadásokat tartottak. Magyarországon kívül más ország előadással nem szerepelt a tárgysoron, de kiküldöttekkel Cseh-, Svéd-, Finn-, Észt-, Lengyel-, Francia- és Olaszország, valamint Hollandia, Svájc, Dánia és Norvégia képviseltették magukat.“

„A kongresszus 800 résztvevője között a magyarok csak a hollandusokkal és olaszokkal köthettek ismeretséget ezeknek kezdeményezésére, akiket az a vágy hatott át, hogy országuk gyógypedagógiáját magyar mintára szervezzék át.“

„Az ismerkedési estén mi magyarok váltunk a figyelem központjává. Engem *Fuchs Arnold*, a berlini gyógypedagógiai tanárok egyesületének elnöke kötött le és csodákat mesélt a magyarországi gyógypedagógiáról, amelyet a „Hilfschule“ és a „Levana“ szaklapokban

megjelent ismertetések révén vélt ismerni. Hogy a magyarok ennyi előadással szerepelnek a kongresszuson, *Fuchs* úgy magyarázza, hogy a magyar Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola mint tudományos intézet kutatási eredményei mostantól kezdve látnak majd napvilágot. Azután panaszkodásba csapott át, hogy a német gyógypedagógiai tanárképzés ügye a siketnémák és vakok tanárainak ellenállása és tradíciókon nyugvó speciális tanárképzőik fönnállása miatt még sokáig nem jut a magyar gyógypedagógiai tanárképzéshez hasonló megoldáshoz. *Fuchs* szerint azonban már mutatkoznak jelek, hogy a szűk keretű tradicionális képzés mindnagyobb elégedetlenséget kelt a siketek és vakok tanárainak fiatalabb generációjában, mely a siketeknek és vakoknak már régen stagnációba, zsákuccába került nevelésoktatásügyét önszerzette magasabb tudással, új élet szelével máris új lehetőségek felé igyekszik terelni, bár az öregek klikkjén még nem tudnak győzedelmeskedni. Örömmel állapítja meg *Fuchs*, hogy a siketek és vakok tanárainak fiatalsága, elitje már gyógypedagógiai gondolkodású.

„Áttérek most a kongresszuson „Pädagogik des Sprechens Gehörloser“ (A siketek beszédének pedagógiája) címen tartott előadásomra. Ugyanazt az előadást Debrecenben a Siketnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének ezévi közgyűlésén hét hozzászóló csakis negatív formában tudta értékelni, bár a szakirodalmat ismerve, tudtam, hogy nemzetközi vonatkozásokban is újat, eredetit hozok, olyan megismerést, amelynek gyakorlati beszédpedagógiai eredményei felülmulhatatlanok“.

„Már az első ülésen számtalan ismerősre akadtunk, úgy én, mint Szondiék. Az 1925-ben Londonban és 1927-ben Hamburgban előadott tanulmányaim révén a német siketek tanárai már mind ismertek. A mindenoldalu üdvözlésekre már teljesen otthon éreztem magamat, Szondiékát is teljesen körülfogták az ismerősök. Az elnök az üdvözlő szavaiban különösen kiemelte Magyarországnak a gyógypedagógia terén kifejtett vezető szerepét“.

„Előadásomban, melyre 15 percnyi időt kaptam, azt fejtegettem, hogy a siketek tanára lényegében motorikus probléma előtt áll s nem fonetikai, akusztikai feladat előtt, mint azt a naiv realizmus százötven év óta hirdeti“. (Az ismert előadást lásd a Magyar Gyógypedagógia 1930. 7—8. számában). Az előadást tapsvihár követte. Hozzászólás nem volt.

„A szünet kihirdetése után egy egész tömeg fogott körül engem, valamint állta körül három kifüggesztett táblázatomat. Legelőször dr. *Sziklay Béla*, a kölni magyar konzul, értékelve előadásomat, gratulált. Minthogy már két ősz bácsi, régi ismerőseim is türelmetlenkedtek előttem, akiknek az értékelését nem akartam elszalasztani, bemutattam konzulunkat *Nagy László*-nak. Most a 83 éves *G. Ferreri*, az olasz siketnémaintézeti tanárképző igazgatója felé fordultam. Ő maga fogja lefordítani olasz nyelvre az előadásomat. Dr. *Richter* (Hamburg) fogott most el üdvözlésével. *M. Mohaupt*, a siketek hallei intézetének igazgatója

kéziratot kért az előadásról, mely annyira újszerűen és egyszerűen mutatja be a siketek megszólaltatását, hogy csodálni kell, hogy csak most találtuk meg ennek útját. Otthon részletesen el szeretné referálni előadásomat, de fél, hogy nem lesz elég hű és félreértésekre adhat alkalmat. *Dr. A. van Vorstuysen* Utrechből orvos, fogyatékosági szakfelügyelő, *A. I. Schreuder*, Osterbeek, gyógypedagógiai intézeti igazgató és egy harmadik hollandus vettem azután körül, hogy megismertessem velük a magyar gyógypedagógiát és a magyar gyógypedagógiai tanárképzés ügyét. A további megbeszélésekre adott ígéretem után a táblázataimat tanulmányozók és másolók felé is fordíthattam figyelmemet. A mind a két nembeli fiatal siketügyi tanárgeneráció tagjait találtam magam előtt, akiknek ezer kérdésére alig tudtam válaszolni és akiket csak a *Bericht* megjelenésével tudtam vigasztalni. Még Szondiék szerencsekívánatait kellett úgyszólván elszenvednem, akik csak külön foghattak el; minden egyes alkalommal külön kérdeztem önmagamot, vajjon tényleg megérdemelt volt-e ez az üdvözlés?”

A magyarok részéről *Szondi Lipót dr.* „Az értelmileg fogyatékos gyermek konstitúciós analizisének a budapesti Gyógypedagógiai Kőrés Gyógytani Laboratóriumban alkalmazott módszereiről“, *Lajta A. dr.* „Az értelmileg fogyatékosok vércukoranyagcseréjéről“ és *Sági F. dr.* „Eidetika, oligoghrenia és konstitúció“ címen tartottak előadásokat, valamennyien zajos sikerrel. Különösen *Szondi* előadása tett mély, „tudósokat is áthevítő“ hatást. „*Proff. Dott. Guiseppe Corberi* pszichiáter, milánói egyetemi tanár és *Dott. Alfredo Albertini*, a milánói egészségügy vezetője olasz áradozással maestronak titulálták *Szondi dr-t*, aki szerintük konstitúciós kutatásaival teljesen új iskolát nyitott. Mindketten el fognak jönni kutató laboratóriumunkat tanulmányozni.“

Nagy László a siketnémák budapesti áll. intézete növendékein végzett vizsgálatainak eredményeit tárta a kongresszus elé ugyancsak szép sikerrel.

Tóth Zoltán dr-nak „A gyógypedagógia legújabb irányelvei“ és *Vértés O. Józsefnek* „Gyógypedagógiai tipológia“ című előadásai, miután ők maguk nem jelentek meg a kongresszuson, nem kerülhettek tárgyalásra. „Minthogy ismerem a gyógypedagógia irodalmát, állítom, hogy mulasztás számba kell vennünk azt, hogy *Tóth dr.* tanulmánya nem kerülhetett Kölnben bemutatásra, mert ahol a személyi presztizs is segít, jobban hat a tudomány. Most *Livius Bopp* freiburgi egyetemi tanár és *H. Hanselmann* egyetemi magántanár, a zürichi gyógyped. szeminárium vezetője, a gyógypedagógiai elmélet tudósai, bár gyógypedagógiai elméletet egyikük sem ad, csak a fogyatékos gyermekek különböző kategóriáit ismerteti egymásmellettségben mindegyikük. A gyógypedagógia fogalmát, elméletét egyedül csak *Tóthnál* találjuk meg. Hogy mennyire szomjúhozzák a *Tóth dr-ral* való személyes ismeretséget, bizonyítja a svájci lelkes később említendő esete.“

Az utolsó magyar előadás elhangzása után *dr. C. Coerper* kölni

orvos, h. polgármester, a gyűlés elnöke köszönetet mondott a magyaroknak „az óriási munkáért, mely a jelenlevők mindegyikében a csodálat érzelmeit kellett, hogy kiváltásák és kifejezte azt a kívánságot, hogy bár csak a német intézmény is követné Magyarország példáját minél előbb, amelynek gyógypedagógiája már régen példaképül ismert egész Európá-szerre“.

„Azok közül, akik az előadások után a magyarokat körülfogták, a legállhatatosabbak dr. A. van Vorthuysen-nel élükön a hollandusok voltak. Nem tudtuk kielégíteni a kíváncsiságukat és így természetes következményül megszületett az a kívánságuk, hogy mielőbb a helyszínen tanulmányozhassák gyógypedagógiai intézményeinket.“

„A gyógypedagógusok képzéséről Klopfer (Berlin) tartott előadást, mintául a zürichi képzést választván. A magyar gyógypedagógiai tanárképzést nem látszott ismerni, így szükségesnek tartottam ehhez az előadáshoz hozzászólni s a magyar gyógypedagógiai tanárképzést megismertetni. Élénk taps jutalmazta a fölvilágosítást.“

Hetven előadást tartottak a kongresszuson, köztük hat szólott siketnémákról és nagyothallókról. Vakokról szóló előadást nem említ az előadó.

A továbbiakban az előadó még a kongresszussal kapcsolatos kirándulásokon szerzett tapasztalatait ismerteti.

Egyik kiránduláson egy *Staffelbach György* nevű, a svájci Lucernből való r. k. lelkész *Michelsnél* érdeklődve *Tóth Zoltán dr.-t*, Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolánk igazgatóját kereste. A lelkész, kít püspöke gondozói munka irányítására szemelt ki, Kölnből Freiburgba megy hallgatni *Bopp Líviusnak* a gyógypedagógiára vonatkozó egyetemi előadásait és püspöke megbízta, hogy bocsátkozzék tárgyalásokba *Tóth dr.-ral* arranézve, hogy milyen feltételekkel hallgathatna tőle gyógypedagógiát Budapesten. Minthogy *Tóth dr.* nem volt ott a kongresszuson, a lelkész annakidején írásban kér majd tájékoztatást tanárképzőnk igazgatójától és erősen hiszi, hogy két-három hónap múlva már annyit tud magyarul, hogy az előadásokon haszonnal vehet részt.

Egy napon *Michels* meglátogatta a siketnémák kölni intézetét, melynek igazgatója, *Blanke János*, ki hosszú éveken át egyedül képezte ki a rajnai tartományban a siketnémaintézeti tanárokat, a kongresszuson nem vett részt, de fiatalabb tanárait elküldte a gyűlésekre. Itt húsvétkor kezdődvén, tizennegyedik hete folyt az oktatás. Egyedül az I. osztály eredménye nem elégitette ki a magyar látogatót, minthogy az idősebb tanárnő a *p, t, k, b, d, g* önálló hangokat produkáltatta és alig tíz szót ismertek a növendékek, amikor ennyi idő után az I. osztályban annak idején ő (*Michels*) ugyanannyi növendékkal már százket mondatocskát ismertethetett meg. Megmutatta *Michels*, hogy ő hogyan csinálná. Igen — mondta a kartársnő — hallott már *Michelsről*, de ő már újat nem akar tanulni. A III., V. és VII. osztályokban azonban igen érthető és természetes lendületű ritmikus beszéddel reagáltak a növendékek.

A nagyothallóknak *Dietzen M.* igazgató vezetésével működő kölni isko'ájában is járt az előadó. A fiatal tanárgárda egyik tagja sincs képesítve siketnémák tanítására, kisegítőiskolákból kerültek a nagyothallókhoz. Nem is tagjai a német siketnémaintézeti tanárok egyesületének, talán föl se vennék őket ott tagokul. Pedig munkájuk szakszerű. A 240 növendékben tökéletes beszédszokás alakult ki, jel nincs. A III. osztályban két, születése óta teljesen siket gyerek együtt halad a nagyothallókkal, biztosan olvasnak szájról és kerek, helyesen viszonyított mondatokban válaszolnak. Beszédszokásuk alig különbözik osztálytársaikétól. Ezek a növendékek a siketek intézetének jelelőtelepén még nem tudnának beszélni. Budán a Nagyothallók Török Béla Intézete is ismer ilyen eseteket. „Bizonyítékai ezek annak — mondja az előadó, — hogy beszéd-készség csakis beszédszokáson belül bontakozhat ki, hogy a siketek beszédszokása jelelőtelepeken nem alakulhat ki, hogy azt a siketek intézeteinek feladásával, átszervezésével lehet csak és kell a jövőben megvásárolni. Az a körülmény, hogy a német siketek tanárai nem óhajtanak közösséget a nagyothallókat tanító kartársakkal, máris gyengeségi érzésre vall, védekező reagálásnak tekinthető a beszédpedagógiai eredményeik elégedetlensége miatt veszélyeztettnék érzett elkülönítettség további megőrzésére.“

„Hogy a magyar gyógypedagógia jelen fejlettségeért, de különösen a minden országban mintaszerűnek és utánzandónak ismert Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolánk jelen formájáért osztatlan írigységet keltettünk s hogy igen hálás dolog a magyar gyógypedagógiát külföldön képviselni, az — így fejezte be *Michels* előadását — *Nagy Árpád dr.* államtitkárnak, *Hoór Károly dr.* min. osztálytanácsosnak és *Klug Péter* orsz. szakfelgyűelőnek az érdeme.“

Michels után *Szondi Lipót dr.* lépett az előadói emelvényre A kongresszus fontosabb orvosi előadásairól adott számot. Két megállapítása ütötte meg fülünket. Az egyik az, hogy Németországon az elmeorvosi gyógyításban a gyógypedagógusoknak is van szerepük. A másik meg, hogy a teszt módszerrel való vizsgálatok helyébe újabban a biológiai élethelyzet alapján való vizsgálatok léptek. Előadása végén az előadó kiemelte *Michels Fülöpnek* a kongresszuson elért nagy sikerét. Bámulatos volt — mondja — hogy a hallgatóság mily egyszerre fölfogta a *Michels*-féle teljesen új beszédpedagógiának a lényegét s mily osztatlan lelkesedéssel tapsolt a gyakorlatban is bevált új eljárásnak.

*

Nyájas olvasó! Ha úgy vélnéd, hogy fönti ismertetésünk a napi sajtó számára íródott, hogy az a maga kiválóságának napsugarai-ban sütkérezni annyira szerető magyar újságolvasó nagyközönség számára készült színes, zengzetes fogalmazvány és ezért idegenül fogadnád itt, szaklapunk hasábjain, — türelmedet kérjük. Türelmedet, mert ez az írásunk, mint bevezető sorainkban is már említettük, a Gyógypedagógiai Társaság nagygyűlésén fölolvastott és ott nagy tetszéssel fogadott elő-

adásoknak, azaz inkább csak az egyiknek, az elsőnek a szövegéből, szavaiból idézve hüen, gonddal készített kivonat. Szívesen foglalkoztunk vele. Hogyne, hiszen amit írtunk, végig csupa magyar dicsőség.

Csak egyet sajnálunk nagyon: hogy amiket leírtunk, azokat nem a magyar gyógypedagógiát és a magyar munkát bámuló, írgylő külföld sajtójából fordíthattuk magyarra, hogy azok a mi idegenben járó, szereplő derék magyarjainknak rólunk, magukról elmondott saját szavai. - (Kf)

Szaktanácsi ülés. Szaktanácsunk *Nagy Árpád* h. államtitkár elnöklése alatt november hó 10.-én, 11.-én és 12.-én gyűlést tartott. E gyűléssel kapcsolatosan és kivonatossan a következőkről számolunk be:

I. A bejelentések során többek között a következő miniszteri rendelkezéseket vette tudomásul a szaktanács:

1. Jóváhagyatott az *Állami Gyógypedagógiai Nevelési és Pálya-választási Tanácsadó* szervezeti szabályzata.

2., Engedélyeztetett és 1000 példányban kiadatott a *Nagy Péter*-féle olvasókönyv a siketnémák IV. osztálya számára.

3., A gyógypedagógiai intézetekben való használatra engedélyeztetett a *Kirschenheuter Ferenc*-féle *Budapest és Magyarország hegy- és vízrajzi domború térképe*.

4., A nyomorék gyermekek oktatásügye nem tartozik a gyógypedagógiai oktatásügy keretébe. (Részletesebben lásd lapunk 1930. 1—2 számában a 46. oldalon.)

5., A siketnémák és vakok intézményei részére a szaktanács által javaslatba hozott új szervezeti szabályzat jóváhagyatott. A jóváhagyott és kinyomatott új szervezeti szabályzat használatra megküldetett az érdekelt intézmények igazgatóságának és tanári karainak.

II. A magyarországi gyógypedagógiai intézményeknek az amerikai ösztöndíj-akcióba való bekapcsolódása. Mielőtt a tárgysorozat e nagyfontosságú és messze kiható pontjával kapcsolatosan *Klug Péter* szaktanácsi előadó előadmánya alapján hozott határozatokról beszámolnánk, legelső sorban is e helyről is hálás köszönetet küldünk *dr. Loczka Alajos* középiskolai szakfelügyelőnek. Tesszük ezt azért, mert egyes egyedül övé az érdem, hogy ez a kérdés a gyógypedagógiai intézményekkel viszonylatban szóba kerülhetett. *Dr. Loczka* neve már egyébként se ismeretlen lapunk olvasói előtt. Az ő tollából közöltük ugyanis lapunk 1930. 1—2. számában „*Látogatás a newyorki siketnéma-intézetben*” című s nekünk oly felette értékes cikket.

Mint ügyünknek jóindulatú támogatója és lelkes barátja egy lépéssel tovább ment. Az amerikai siketnéma-intézetben szerzett tapasztalatai azt a gondolatot érlelték meg benne, hogy úgy a siketnémák oktatásügye, mint pedig általában a gyógypedagógiai oktatásügy nagy hasznát vehetné annak, ha egy-egy oda kiküldött s viszont ide hozzánk meghívandó szakember a helyszínen tanulmányozhatná ezeket az intézményeket. Gondolatát nem hagyta elaludni. *Dr. Loczka*, mint a külföldi

ösztöndijak kérdésnek egyik központi referense, közölte elgondolását *dr. Nagy Árpád* h. államtitkárral, aki ugyancsak átérzvéen e kérdésnek súlyát, e kérdést sürgősen a szaktanács elé utalta. Hogy pedig a szaktanácsban ez a kérdés lényegbe vágóan is tárgyalható legyen, a szaktanács szabályzat vonatkozó szakasza alapján *dr. Loczka Alajos* is meghívott mint szakértő erre a szaktanács gyűlésre. Előzményül — a jövő számára — szükségesnek tartottuk ezt itt leszögezni annál is inkább, mert *dr. Loczkának* nemcsak a ma, hanem a messze jövő is hálaival és köszönettel fog majd tartozni ez irányu kezdeményezéseiért és tevőleges támogatásáért.

Ezek után azt lássuk most már, hogy a szaktanács maga milyen állásponttra helyezkedett:

1., A szaktanács előljáróul köszönetet mondott *dr. Loczkának* felette értékes és hasznos kezdeményezéseért, majd pedig egyhangu lelkesedéssel magáévá tette az egész kérdést.

2., Felkérte az előadót, hogy a legilletékesebb helyen továbbra is azzal a szeretettel tartsa kezében ezt az ügyet, amilyen jóindulattal vetette azt fel, indította azt meg.

3., Az ide meghívandó amerikai szakembernek mi ugyan nem adhatunk ösztöndíjat, de annyit megtehetünk, hogy a kiküldendő amerikai kartársunknak adhatunk az egyes intézetekben lakást és ellátást s e mellett intézetenként fedezhetjük majd azokat az uti költségeket, amelyek az itteni intézetek látogatása címén fognának majd felmerülni. Az itt említettek engedélyezését, valamint azt, hogy a tőlünk kiküldendő kartárs egy évre fizetési szabadságot is nyerhessen, a szaktanács a legmelegebb pártolással, feliratban fogja kérni a VKM-től.

4., A tőlünk kiküldendő kartárs személyére vonatkozó előterjesztést — a szaktanács jegyzőkönyvében leszögezettek figyelembe való vétele mellett — a szaktanács előadója fogja megtenni.

Az e kérdéssel kapcsolatos jelentésünket azzal fejezzük be, hogy a kiküldetéssel kapcsolatos hivatalos munkálatok már is folyamatban vannak s így remélhető, hogy a kiküldetés 1931 szeptemberére ténnyé is fog válni.

III. Egy korábbi gyűlésén foglalkozott a szaktanács a gyógypedagógiai státusba tartozó tanárok fegyelmi szabályzatának kérdésével is. Most is szóba került ez a következő előadói jelentéssel és javaslattal: A pénzügyi kormányzat is tervbe vette a köztisztviselőkre vonatkozó fegyelmi szabályzat elkészítését. A mi specialis fegyelmi szabályzatunkat tehát mindaddig nem kívánatos tárgyalni, amíg ez a minden köztisztviselőre vonatkozó s feltétlenül alapul szolgáló fegyelmi szabályzat el nem készül.

IV. A tantervek revíziójának ügyében a következő jelentésekről és előterjesztésekről emlékezünk meg:

1. A siketnémák budapesti áll. intézetének tanári testülete elkészítette tantervrevíziós javaslatát. Azt a szaktanács javaslata értelmében —

véleményadásra — megküldi a szaktanács előadója minden egyes siketnéma-intézet tanári karának. E helyről vett vélemények felhasználása után veszi aztán csak tárgyalás alá a szaktanács a siketnéma-intézetek tantervének ügyét.

2. A gyengetehetségű siketnémák intézetének tantervén a váci orsz. intézet tanári kara dolgozik. Az onnét beérkezett jelentés szerint ez a javaslat a folyó tanév végére elkészül.

3. A foglalkoztató intézetek (siketnémák) tantervének kérdésével a kiküldött ötös bizottság javaslata alapján csak akkor fog újól foglalkozni a szaktanács, ha a nevelő intézetek tanterve elkészül.

4. A nagyothallók intézetének tanterve átdolgozásra visszakerül a Nagyothallók *Dr. Török Béla* Intézete tanári karához.

5. A vakok nevelő intézetei részére készülő tantervrevíziós javaslat munkálatai folyamatban vannak.

6. Az ifjú vakok iskoláinak tantervrevíziós munkálatai a jelentés szerint félévén belül a szaktanács elé kerülnek.

7. A bpesti áll. gyógypedagógiai intézet tanári testülete elkészült az ő tantervrevíziós javaslatával. A szaktanács elé azonban még nem kerülhetett, mivel ki kell azt még egészíteni módszertani utasításokkal is.

V. A szellemileg fogyatékosok intézetei részére javaslatba hozott s végeredményben elfogadott szervezeti szabályzat letárgyalása — különösen is élénk és éles viták mellett — igen hosszadalmas volt.

Ugyanilyen hangulatban tárgyalatott le és fogadtatott el a *Murfeld—Éltes*-féle számtani könyv ügye is.

VI. *Sturm József* egri tanártársunk az általa készített s 40 darabból álló szemléltető képsorozatának egynéhány példányát azzal küldötte meg a szaktanácsnak, hogy azt a siketnéma-intézetekben való használhatóság szempontjából bírálja meg s javasolja egyben annak ily címen való engedélyezését.

A szaktanács csak abban az esetben foglalkozhatik ezeknek a szemléltető képeknek a bírálatával, ha *Sturm* a teljes sorozatot beküldi.

VII. A tanári továbbképző tanfolyamok ügyében a szaktanácsi előadó megokolt javaslata alapján a szaktanács egyhangulag a következő határozatokat hozta:

A tanári továbbképző tanfolyamokat az ügy érdekében valónak tartja. Annak megtartását azonban csak abban az esetben javasolhatja, ha a vele járó költségek költségvetésileg biztosíthatnak. Ezekben a nehéz időkben ugyanis az intézetek meg nem terhelhetők ennek költségeivel s a tanárok áldozatkészségére sem szabad ma appellálni.

VIII. Tanárképzőnk gyakorlóiskolája tanárainak javadalmi ügye is a szaktanács elé került. E kérdéssel kapcsolatosan ugyanis arra mutatott rá előadmányában *Klug Péter*, mint a szaktanács előadója, hogy amíg pld. az 1927. évi 9000 M. E. rendelet értelmében a képzők gyakorlóiskolai tanítói 2 fokozattal magasabb illetményt élveznek, mint a nem gyakorlóiskolai tanítók, a középiskolák gyakorlóiskolai tanárainak pedig

7 évet tudnak be az automatikus előlépés kapcsán, addig a mi tanárképzőnk gyakorlóiskolai tanárai e címen semmi bénét sem kapnak. Azt javasolta tehát, hogy a szaktanács kérje ennek a mindenképpen méltányos kérdésnek rendezését.

A szaktanács mindenképpen méltányolván a helyzetet, magáévá tette ugyan az előadó érvelését, azonban többek hozzászólása után arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez a rendezés a VI. rangosztályba való kinevezésnél, ahová ugyanis már nem automatikusan jutunk, nem történhetik a mindenképpen ugyancsak érdemes, de esetleg csak véletlenül nem gyakorló iskolai státusbeliek rovására.

IX. Beszédgyógyító tanfolyamok szervezésének kérdésével is foglalkozott a szaktanács. E tárgyban a következő határozatok hoztak:

1., Addig is, amíg az ország gazdasági helyzete megjavul, legalább olyan helyeken szerveztessenek ilyen tanfolyamok, ahol van gyógypedagógiai intézet.

2., Az ujonnan szervezett ilyenemű tanfolyamnak dologi és személyi természetű kiadásainak fedezésére a VKM. az érdekelt városokat kérje fel. (ik)

Vakok a rádióban. November 27-én este a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület Homeros Énekkara vegyes- és női karokat énekelt a rádió előadótermében, *Jármer Lajos*, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete zenetanára Haydn „F-moll varációját” játszotta zongorán, *Tóth Zoltán dr.*, az egyesület és a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola igazgatója pedig „A vakok álmai” címen tartott előadást. — November hó 30-án d. u. a Rádió Szabadegyetem keretében a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének gyermekkara énekelt gyermekdalokat Kodálytól, Molnár Antaltól, Bárdostól és Kerényitől. Mind a két kart *Schnitzl Gusztáv* tanár vezette.

Iskolaorvosi gyűlés a siketnémák budapesti áll. intézetében.

Az iskolaorvosok szakbizottsága f. évi december hó 4.-én este 6 órakor — külön meghívásra — a siketnémák budapesti áll. intézetében tartotta meg szokásos gyűlését. A tárgysorozat befejezése után megtekintették az iskolaorvosok az intézet ujonnan berendezett betegszobáit, meghallgatták *dr. Bárczi* orvosi vonatkozású előadását a siketnémákról, majd pedig meghallgatták *Istenes Károly* igazgatónak a siketnémák oktatásügyével kapcsolatos magyarázatait és bemutatásait.

Meglepték az iskolaorvosokat az intézetnek mindenképpen korszerű, szakszerű és a higiénia szempontból is megkülönböztetetten jól felszerelt és berendezett egészségügyi helyiségei. Nagy érdeklődéssel hallgatták ugy *dr. Bárczi* orvosi vonatkozású előadását, mint pedig *Istenes Károly* szakpedagógiai magyarázatait és gyakorlati bemutatását.

A nagyon értékes és rájuk nézve annyira becses benyomásokért és újszerű tapasztalatokért igen meleg hangon mondtak köszönetet ugy az intézet igazgatójának, mint pedig az intézet házi- és szakorvosának.

Vakok hangmegfigyelései. Még 1928-ban a rádió különböző hangszereket szólaltatott meg és pályadíjat tűzött ki annak a számára, aki valamennyi hangszert megnevezi. A díjat, egy ötsöves vevőkészüléket *Biermann Ferenc*, a székesfehérvári Szent Ferenc-rendi zárdatemplom kántora, a vakok kir. intézetének volt növendéke nyerte el. — 1929 január közepén a rádió pályadíjat tűzött ki annak a számára, aki a rádióban két hét előtt adott Szilveszter-est szereplői közül a legtöbbet megnevezi. A föladatot megnehezítette az, hogy a rádió a pályázatot szilveszteresti kabaréját megelőzően nem jelezte. A pályadíjat, egy óriási hangszórót *Beischlag Péter* soltvadkert piaci vak kefeárus, a vakok kir. intézete volt növendéke nyerte el. — A vakok kir. intézete növendékei önképzőkörükben nemrégiben magukszerelte rádióparódiát adtak elő, melynek zenéjében a rádió zenéjének és szünetjelzésének sajátos hangszínét igyekeztek utánózni. A legjobb eredményt ebben a nagy orgonaharmónium változataival érték el. - (Kf)

Fonetikai Társaság alakulása. Az 1914. évben *Hamburgban* tartott *Fonetikai Kongresszus* folyamányaként *Balassa József* kezdeményezésére 1914.-ben egy u. n. *Magyar Fonetikai Társaság* alakult. Ez az alakulat azonban a háború és az azt követő forradalmak miatt meg sem kezdhetette az ő működését. Az akkor elejtődött fonalat most *Farkas Géza* és *Lenart Zoltán* orvosprofesszorok vették a kezükbe. Az ő meghívásukra alakuló gyűlésre jöttek össze azok, akik a fonetikának *fizikai, bonctani, lélektani, nyelvészeti, gyógypedagógiai, beszéd- és énekművészeti és néprajzi* értelemben vett művelői.

A meghívottak közül megjelentek az összehívókön kívül: *Krepuska* és *Sarbo* professzorok, *Polatschek* egyet. m. tanár, *Balassa József* dr. ny. tanár, *Dénes László* orr- és gége orvos és a *Néprajzi Múzeum* kiküldöttje. Tanárképzőnket *Istenes*, mint a fonetika tanára képviselte. Többen azzal mentették ki magukat, hogy a gondolatnak hívei s így személyükkel és munkájukkal készséggel állanak majd a megalakuló társaság rendelkezésére.

A jelenvoltak kimondották a *Magyar Fonetikai Társaság* megalakulását s egyben elhatározták, hogy a társaság tagjául felkérnek még több neves egyéniséget is.

A társaság első és legfontosabb teendőjének azt tekinti, hogy előkészíti az 1932-ben Budapesten tartandó *Nemzetközi Fonetikai Kongresszust* s összeállítja e kongresszus magyar vonatkozású munkálatait. (ik.)

Siketnémák gondnokság alá helyezése. „A Tábla a siketnéma alperes gondnokság alá helyezése iránti keresetet azért utasította el, mert az eljárás során meghallgatott siketnéma-intézeti szakorvos véleménye szerint az alperes a mindennapi élet- és a társadalmi együttélés körére kiterjedő fogalmak tekintetében olyan jelekkel rendelkezik, hogy magát nemcsak környezetével, hanem idegenekkel is meg tudja értetni. Felperes arra alapítja felülvizsgálati panaszát, hogy alperes nem tanult

jelbeszédet sem és csak a környezete körében kitermelt természeti jelbeszéddel tud érintkezni az emberekkel, ez pedig nem lehet elég ahhoz, hogy olyannak tekintessék, mint aki jelekkel meg tudja magát értetni. A Kúria a következő indokolással utasítja el a felülvizsgálati kérelmet:

Az 1877: XX. tc. 28. §. a) pontja értelmében — az elmebetegség esetén kívül — a nagykorúak akkor helyeztetnek gondnokság alá, ha siketnémák és magukat jelekkel megértetni nem tudják.

A törvény e rendelkezése kétségtelenül azt célozza, hogy a siketnéma csak akkor helyeztessék gondnokság alá, ha életviszonyainak megfelelő józan gondolatát nem képes valamely megérthető módon megértetni. Ez a megértetési mód, a dolog természete szerint, olyan kell, hogy legyen, hogy a siketnéma akaratelhatározását a siketnéma környezetében levők, a vele érintkezők megértsék.

A törvény célzatának szemelőtt tartásával nem szükséges, hogy a siketnéma írással, szóbeszéddel vagy szabályos (iskolai) jellel érintkezzék, amint ezt az elsőbíróság előtt kihallgatott szakértő-orvos meghatározza, hanem elegendő, ha a dolgok természetes rendjének megfelelően az alperes „természetes jelbeszéddel” éppen úgy megértetheti magát, mint akármelyik siketnéma sorstársa.

A felebbezési eljárás rendén kihallgatott orvos-szakértő éppen arra mutatott rá, hogy az újabb tanítási rendszer is a régi tanítási módszerrel felhagyva, a hangos beszédet és a természetes jelbeszédet fogadta el tanítási alapul. A falusi viszonyok között alperes maga termelte ki az általa használt természetes jelbeszédet, ami a szakértő helyes következtetése szerint is arra mutat, hogy az alperes teljesen ép megfigyelő- és ítélőképességgel rendelkezik. C. III. 3106/1930. Wesztermayer, 1930 X. 22.“

*

A *Jogi Hírlap* IV. évfolyamának 47. számából (Bpest, 1930. XI. 23) szószerint azzal közöljük ezt a nagyfontosságú döntést, hogy a véleményező szakorvos *dr. Bárczi Gusztáv* orvos-tanár kartársunk volt. A döntésben szó van a *természetes jelbeszédről* is, mint tanítási alapról. Ez persze csak annyit jelent a szakvéleményező részéről is, hogy a tanítás során a természetes jelet is felhasználjuk ugyan, de csak mint magyarázó eszközt ott és akkor, ahol és amikor azt a helyzet kikerülhetetlenül megkívánja, sőt megköveteli. (*ik*)

A Vakokat Gyámolító Dunántuli Egyesület 25 éves fennállásának emlékére december hó 14-én Vasvármegye székházában *Náray Szabó László dr.* kormányfőtanácsos elnöklésével díszközgyűlést tartott.-(Kf)

Szabó Géza egri kartársunk kísérlete. *Szabó* tanártársunk abból a régen megállapított tényből kiindulva, hogy a nyári szünidőben növendékeink tanulmányi szempontból nagyon visszaesnek s hogy e visszaesés a tanév egy-két hónapjában igen-igen sok gondot ad a siketnémák tanárának, arra határozta el magát, hogy a nyári szünidőben rendre-rendre felkeresi növendékeit s velük a nyári szünidőben is fog

foglalkozni. Ezt a tervét az elmúlt nyáron végre is hajtotta. Az ezenközben szerzett tapasztalatait megírta. Ide vágó szünidei élményeiből ki-
ragadjuk a következőket:

1. „A nyári szünidő kiaknázására egyébként más szempontok is sarkaltak. Első sorban annak tudata, hogy társalgási nyelvünkben sok olyan beszédkör van, amelynek mozzanatai a szülőiháznál s annak környékén játszódnak le s amelyeket tehát alkalomszerűleg jól feldolgozni és a növendékek szellemi tárházában maradandóan elraktározni csak a helyszínen lehet.“

2. „Szempontként szerepelt a vakáció felhasználásánál egy negatívum is. Tudvalevő, hogy növendégeink nevelés-oktatásának kérdését a családi rendszerű intézetek oldják meg legsikeresebben.“

Szabó kartársunk kísérletét különösebben ez utóbbi szakaszban mondottakért tudjuk elismerésre méltóan üdvözölni. Az abban kifejezett, illetőleg kísérlettel is támogatott megállapítását minden siketnéma-intézeti tanár aláírja. Ezért tehát küzdeni nemcsak helyénvaló és érdemes, hanem szakbeli kötelesség is. Ezt a gondolatot tehát máris a legmesszebb menően támogatjuk és propagáljuk. Azt azonban, hogy az eredmények megjavítására a szünidőt használjuk fel, többek között már csak azért sem tarthatjuk alkalmasnak, mert az sem a szülők, sem pedig a tanárok részéről kivihető nem volna. Ennek az utóbbi kérdésnek ugyanis igen súlyos és elháríthatatlan *egészségügyi, családi és gazdasági* akadályai volnának.

A családi rendszerű intézetek létesítésének kérdéseért azonban, — ha nem volnának ma olyan kétségbeejtően rossz gazdasági viszonyok — mi volnánk az elsők, akik a legerősebben síkra szállnánk. A jövő fejlődésének, a jobb eredmények elérhetésének ugyanis ez az egyik leg-hathatósabb biztosítéka.

Ennek a kérdésnek fontosságára és nagyobb sikert biztosító voltára „*Oktatásügyünk jelene és jövője*“ cím alatt lapunk 1930. 1-2. számában egyébként *Klug Péter* orsz. szakfelügyelőnk is rámutatott. Irván ugyanis a következőket: „Úgy vélem, hogy sokáig nem halaszthatjuk az intézetek belső átszervezését sem és mint kíváncsiakat fel kell említenünk a *siketnémák intézeteinek családi rendszerek szerinti átszervezését is*, noha megoldása ezidőszert az államháztartás mai helyzetében nem látszik megoldhatónak.“

E kérdésnek a gyökere egyébként is már sokkal mélyebben fekvő, sokkal régibb, semmint gondolnánk. A történeti hűség, az igazság és a tárgyilagosság kedvéért le kell ugyanis szögeznünk a következő tényt is: A nyugalomban lévő *Medgyesi János* kartársunk 1908-ban a következő értelmű kérelmet intézte a VKM.-hez: Adjanak neki 6-8 siketnéma növendéket. Utalják ki neki növendékenként azt az összeget, amibe egy növendék taníttatása kerül s ő nyolc év múlva — családi iskolai alapon — beszélő siketeket fog visszaadni a társadalomnak. *Medgyesi* törekvését — részletekbe menően — ezutal sem pro, sem kontra nem

vesszük bonckés alá. Egyet azonban felette sajnálunk s ez az, hogy az akkori szakvéleményezők nem tudták, vagy nem akarták értékelni a *Medgyesi* részéről is megfogott eme igen nagy fontosságú szakbeli kérdéseinket.

Visszatérve *Szabó* kartársunk kísérletére, befejezésül ezt szögezzük le: Meghajlunk az ő Pestalozzit jellemző önzetlen s jószándéku munkássága előtt azzal, hogy ezen a téren a siketnéma-intézeti tanárság összessége *egészségügyi, családi és gazdasági* okokból nem követheti őt. Elismeréssel adózunk azonban neki azért, hogy a családi iskola kérdést — bizonyos foku gyakorlati kipróbáltsággal támogatva — ismét a közfigyelem fókuszába terelte. *(ik)*

Fonetikai kísérletek. A siketnémák budapesti áll. intézetében — az új betegszobák elhelyezése kapcsán — mód és alkalom nyílt arra is, hogy a meglévő fonetikai eszközökkel fonetikai vizsgálatok induljanak meg. *Dr. Bárczi* vezetése mellett részt vesznek ebben az intézet tanárai is. Növendékeik hangját vizsgálván különösebben is a hang *erősségét, magasságát, tartamát és színezetét* fogják ezuton módon vizsgálat tárgyává tenni.

Itt említjük meg, hogy megindultak a budapesti áll. siketnéma-intézetben a pszichológiai vizsgálatok is.

Istenes Károly igazgató, a fonetika tanára, a fonetikát hallgató tanárjelöltekkel végez és fog végezni itt a jövőben fonetikai kísérleteket. A kísérletek feldolgozott anyaga annak idején lapunkban fog megjelenni. *(ik)*

Díjtalan a rádió a vakok számára. A vakok keresetnélküli rokkantaknak minősítettven, kezdettől fogva díjtalanul használják a rádiót, sőt ha kérnek, díjtalan vevőkészüléket is kapnak az elkobzottakból a rádió vezetőségétől. - *(Kf)*

A gyógyító nevelés legújabb elvei címmel tartott előadást *Tóth Zoltán dr.*, a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola igazgatója a Magyar Pedagógiai Társaság 1930 október 18-án tartott fölolvasóülésén. A „gyógypedagógia“ elnevezés szerint 30 év előtt még új volt s Magyarország elsőnek ismerte föl a gyógypedagógia jelentőségét, amit ma már a külföld is méltányol. Azokat a gondolatokat taglalta, amelyek a magyar gyógypedagógiai tanárok képzésében érvényesülnek s melyeknek a lényege az, hogy míg a múltban a gyógypedagógia csak a fogyatékos gyermekek oktatását tekintette hivatásának, ma már a nevelés útján való gyógyítást tekinti főfeladatának. - *(Kf)*

Rádióval való kísérletezés. A siketnémák budapesti áll. intézetében *Dr. Bárczi Gusztáv* intézeti házi- és szakorvos már hosszabb idő óta kísérletezik a rádióval oly értelemben, hogy azzal a hallási maradvánnyal és a kisebb értékű hallási szigetekkel rendelkező siketnémáknál micsoda számba vehető eredményeket lehetne elérni? Vizs-

gálatának kezdeti eredményét most mutatta be az intézet tanári testületének. A folytatólagos vizsgálatok eredményéről lapunkban is be fog számolni. (ik)

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság nagygyűlése. A Magyar Gyógypedagógiai Társaság 1930. évi október hó 30.-án tartotta meg ez évi nagygyűlését. A gyűlés tárgysorozatának 7. pontja szerint Dr. Szondi és Michels tanárképzői előadó-tanárok a kölni gyógypedagógiai kongresszus lefolyásáról és eredményeiről számoltak be.

Michels beszámolójának kivonatát lapunk e számában a 281. oldalon közöljük. Minthogy Michels egyik-másik megállapítása mellett nem mehetünk el szó nélkül, arra tehát — bizonyos adatok beszerzése után — még vissza fogunk térni. (ik)

Autógénhegesztés fénye megvakít. (Pesti Hirlap, 1930. XI. 29.) Bécsből jelentik, hogy egy járókelő végignézte a villamos vasúti sínek hegesztését s megvakult. Az elektromos autógénhegesztésnél származó ibolyántúli sugarak vakították meg védtelen szeméit. Kórházban állapota lassan javul. - (Kf)

A Magyar Gyógypedagógiai Társaság szakülése. Folyó évi december hó 3 -án a cimben megnevezett egyesület szakülést tartott. A szakülés előadója Horváth Kálmán volt. Előadásának tárgya: *Az értelem szerepe az erkölcsi életben.* (ik)

Dr. Petri Pál kultuszminiszteri államtitkár kiténtetése. A kormányzó úr Ő Főméltósága Dr. Petri Pál államtitkárunknak a kegyelmes címmel járó II. fizetési osztály jellegét adományozta.

Ebből az alkalomból — ügyünk minden művelőjének, s lapunk szerkesztőségének a képviselőjében is — Klug Péter orsz. szakfelügyelő kereste fel a kegyelmes urat. Magas kiténtetése alkalmából üdvözlőlvén őt, válaszában különösebben is meleg hangon szólott az államtitkár úr a hazai gyógypedagógiai intézmények eredményeiről és áldásos működéséről. Kiemelte intézményeinknek a külfölddel egy szinten való magas színvonalát és hangsúlyozta, hogy nem csak hivatalosan, de személy szerint is melegen érdeklődik a gyógypedagógiai intézetek iránt. Ismeri azokat a szükségleteket, amelyek a további korszerű haladás nélkülözhetetlen feltételei és nagyon jól tudja, hogy a gyógypedagógiai intézetek további fejlesztést kívánnak és pedig nem csak a szorosán vett ügy, hanem az ország szociális gondoskodásának az érdekében is. Tudja azt, hogy a gyógypedagógiai intézetek az egyes családok és közületek szempontjából is milyen áldásos munkát végeznek. Fájlalja, hogy az ország mai helyzetében csak annyit adhat erre a célra, amennyi szükösen jut és nem annyit, amennyi kellene és amennyit érdem és érték szerint szeretne juttatni.

Végül arra kérte az országos szakfelügyelőt, hogy tolmácsolja ügyünk művelői körében az ő köszönetét azokért a bensőségesen meleg

szavakért, amelyeket az összesség képviselőjében az országos szakfelügyelő volt szíves hozzá intézni.

Jólesik az elismerésnek ez a meleg hangja és a jóindulatú szándéknak ez a kétségtelenül nagy mértéke. Szentül hisszük, hogy amint csak az ország teherbíró képessége azt meg fogja engedni, államtitkárunk azonnal tető alá viszi azokat a kérdéseket és hiányokat, amelyeket várva várnak úgy az ügynek munkásai, mint pedig maga az ügy. (ik.)

Borbély utódai. Mult számunkban arról már hírt adtunk, hogy *Borbély* egyéb megbízatására való hivatkozással megvált előadó-tanári megbízatásától. Most pedig arról adunk hírt, hogy helyette a fonetika tanára *Istenes*, — az összehasonlító magyarnyelv tanára pedig *Schreiner* lett. (ik.)

Dr. Bárczi előadása. A *Szülők Iskolájában* 1930. november 18-án „*A mai gyermek idegességének okai*”-ról — szép számú hallgatóság jelenlétében — igen jól sikerült előadást tartott *Dr. Bárczi* tanártársunk. Előadó, az iskola orvosi munka-köréből vette előadási anyagát. (ik.)

Igazgatói teendőkkel való megbízás. *Láng István* szegedi kartársunkat a vkm. a szegedi áll. kisegítő-iskolához helyezte át s egyben megbízta őt az igazgatói teendők ellátásával. (ik.)

Szünidei tanulmányút. *Maár János* soproni tanártársunk legutóbbi nyári szünidejét Ausztriában és Németországban töltötte, ahol meglátogatott több siketnéma-intézetet is. (ik.)

Halálozás. *Maár János* soproni kartársunk édes apja: *Maár Károly* ny. áll. iskolai igazgató-tanító, aki a nyugati végeken 40 évig szolgált a nemzetét, f. évi október hó 24-én meghalt. A nyugati végek egyik hűséges őre, nemzetmentő pedagógusa, nyugodjék békében!

Ábrahám János szegedi tanártársunk felesége f. évi november hó 20-án meghalt. Az 5 árvával itt maradt gyászoló apának ez úton küldjük kartársi szeretettől áthatott részvétünket. (ik.)

Gyilkos vak koldus. (Magyarság, 1930. VI. 26.) A gyömörei országúton *Visi Sándor* gazdalegény kocsin haladva találkozott egy vak koldussal, a környéken ismert Gyuri bácsival, incselkedni kezdett vele s annyira indulatba hozta, hogy a vak ember előrántotta revolverét s mind a hat töltését a legény felé sütötte. Egy golyó a legény mellébe furódott, kit haldokolva szállítottak a győri kórházba, a vak koldust pedig a csendőrség letartóztatta. - (Kf)

Választás kivégzés és megvakítás között. (Der Kriegsblinde, 1930, okt.) Newyorkból jelentik: Nehéz dilemma előtt áll az újmexikói Albuquerque város börtönének egyik halálra ítélt kínai lakója. A hatóság megkegyelmez neki, ha szemeit fölládozza egy kísérletnek. Az újmexikói

indian törzsek között ugyanis megvakulást előidéző különös szem-betegség pusztít s ennek a szérumát akarja felkutatni *Richard Polk* orvos egy állami kísérleti intézetben. Ha a rab beleegyezik abba, hogy beoltsák a betegség kórokozójával s rajta a betegség lefolyását tanulmányozzák, megvakulhat, de a halálos ítéletét életfogytiglani szabadságvesztésre változtatják. Ellenkező esetben villamosszékbe kerül. A rab még nem döntött sorsa fölött. - (Kf)

Meghalt Adler Simon december 17-én 69 éves korában. A rákoskeresztúri új zsidótemetőben temették el december 19-én. A gyászszertartást, melyen képviselve voltak a főváros összes gyógypedagógiai intézményei, *Hevesi Simon* dr. főrabbi végezte, ki magasszárnyalású beszédben mint a „gyógypedagógia hőrosát” búcsúztatta. A hitközség nevében *Czahler Emil* dr., a vakok Wechseltmann Ignác lovag és neje Neuschloss Zsófiáról elnevezett intézetének vezérelőbizottsága nevében, mint az intézet volt igazgatóját *Leszlauer Emil*, a bizottság elnöke, utána az Izr. Tanítók Orsz. Egyesülete részéről, mint az egyesület volt alelnökét és az izraelita tanárok részéről *Schichtanz Ármán*, továbbá mint elődjét *Kanizsai Dezső* és végül a Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete nevében *Herodek Károly* elnök búcsúztatta az elhunytat. *Adler Simon* munkásságát és érdemeit folyóiratunk legutóbbi számában (231 l.) méltattuk. - (Kf)

Kimúló karfák a vakok királyi intézetében. Meg kell emlékeznünk róluk, mert néhány év múlva mind eltűnnek s idővel emlékük is elvész. Pedig az intézeti nevelés szelleme és a testi nevelés elvei szempontjából nem közömbös a létezésük, sem az eltűnésük.

Lépcsőknél gyakoriak a lépcső kerítésére meg a falba erősített síma rudak. Beléjük kapaszkodnak a nehezen járó emberek. A vakok régi intézeteiben gyakran nemcsak a lépcsőknél, hanem végig az összes folyosókon alkalmaztak ilyen karfákat azzal a céllal, hogy a vakok beléjük kapaszkodva járjanak.

Azt hinné az ember, hogy a karfa egy fennmaradt csökevény a vakok intézeti nevelésének abból a korából, amikor még vezetve tanították jární a vakokat. De ezt a megítélést nem lehet mindenütt alkalmazni. Láttunk régi intézeteket karfa nélkül és újabban épülteket karfákkal. A vakok ősi párizsi intézetében például nem alkalmaztak karfákat a falakon, még a lépcsőknél se. A harminc évvel ezelőtt épült budapesti intézetnek pedig nincs egy méternyi folyosója, melynek mind a két oldalára karfákat ne erősítettek volna.

A karfákból, vagy hiányukból az intézeti testnevelésre, a mozgásban való önállóság nevelésére se lehet bizonyossággal következtetni, jóllehet erre megvan a hajlandóság az intézeteken átfutó idegen szakemberekben. Az egész világon a vakok pesti intézetében tanítottak először vakokat tornászni, itt rendezték az első nyilvános birkózó- és tudtunkkal atlé-

tikai versenyeket is. Pedig a régi király-uccai is meg a mostani intézet is tele volt karfákkal.

Mi célt szolgáltak hát ezek a karfák? A kisebb, ügyetlenebb, rosszszul tájékozódó gyerekek az iskolázás első éveiben beléjük kapaszkodva járnak. Ahol megszakad a karfa, ott ajtó van. Ennyiben hát tájékoztat a karfa. Minthogy pedig a karfát és nem a falat tapogatja a gyerek, a karfa egyben falvédő is. Mihelyt azonban megtanult a gyerek tájékozódni, nem veszi igénybe a karfát. Szükséges-e hát a karfa? Nem. Sőt káros. Mert azzal, hogy a gyerek megszokja a kényelmes, biztos, támaszt, a karfa a megfigyelésekben való fölületességre nevel, másodszor, mert rendellenes körülményekhez szoktatja a gyereket, ki más, karfanélküli folyosókon bizonytalanul mozog s harmadszor, mert karfa nélkül hamarabb tanul meg a gyerek önállóan, támasz nélkül és falat kimélve járni, tájékozódni.

A régi, király-uccai intézetet 1842-ben építették, a karfákat minden valószínűséggel az intézet akkori igazgatójának, *Dolezsálek Antalnak* az óhajára építették bele. Az 1901-ben épült új intézet terveinek nevelés-oktatási szakszempontból való elkészítésével a minisztérium nem az intézet akkori igazgatóját, *Pivár Ignácot*, hanem egyik tanárát, *Mihalik Lajost* bízta meg. Az utóbbinak kellene tehát tulajdonítanunk a karfák alkalmazását. Ezt a föltevést azonban zavarja az a körülmény, hogy az új intézetbe semmiféle beépített dolgot nem hoztak át a régi épületből, csupán csak a karfákat, s ez akkor történt, amikor *Mihalik* már nem folyt be az építés ügyeibe, amikor már nem is működött az intézetben. Maga az áthozatal ténye s az abban megnyilvánuló takarékosági szellem pedig *Pivár Ignácra* vall. Bárki is tervezte legyen azonban a karfák alkalmazását, bizonyos, hogy a vakok tájékozódását és testi nevelését illető fölfogása nem egyezett a miénkkel.

Herodek Károly igazgató most megkezdte a karfák eltávolítását. Egyelőre a földszinti folyosó szabadult meg tőlük. Ha lesz rá pénz, jövőre sorra kerül a többi. A karfák helyett olajfesték védi most a falakat.

Az olajfestéssel kapcsolatban fölremlik előttem egy régi kép. Az „ifjú vakok párisi nemzeti intézetében“ 1900-ban egy lépcsőn igyekeztem fölfelé, amikor szembe rohan velem lefelé két kamaszkorban lévő vak fiú. Egymásután jöttek hegedűvel a kezükben. Csípőtől egészen vállig lomhán nekitámaszkodtak a falnak, valósággal ráfeküdtek az olajfestékes falra, felső testüket mozdulatlanul tartották, csak lábaik kalimpáltak szaporán, úgy rohantak félig járva, félig a falon feküdve, csúszva lefelé. A szokatlan kép megkapott s hirtelen úgy láttam, hogy itt nem pusztán lomhaságról, lustaságról, a járás-kelésben való neveletlenségről van szó, hogy a vakság állapotával ez a mozgásforma valahogy nagyon is összeegyeztethető, sőt a vakság lelki állapotával magyarázható is. Van ugyanis ebben a mozgásformában valami automatizmus, amikor a léleknek az érzékszervek működésével kapcsolatos megfigyelő, irányító tevékenysége megszűnik, amikor a lélek a külső életből, világból habár csak rövidke időre is kikapcsolódhatik és járás, haladás közben is teljes egészében,

osztatlanul más irányban fejthet ki működést. Olyanféle állapot ez, mint mikor a látó ember tovahaladva elgondolkozik s teljesen a szeme reflex-működésére bízva tájékozódását és testi biztonságát. Egyébként a rohanó fiúk idétlen testtartása szármalasan csúnya volt. A lecsúzásban való gyakorlottságuk arra vallott, hogy ők rendszerint így járnak le a lépcsőnkön. A ruhákból a falakra tapadt piszokból pedig arra kellett következtetni, hogy nem csak ők, hanem közülük sokan járnak így a lépcsőnkön.

Az ilyen nekidülésnek, csúzásnak, ha nálunk is meghonosodnék s fegyelmezéssel nem érnénk célt, a falba erősített gombokkal lehet majd elejét venni. (Kf.)

Helyes fogalmakat nyújtanak,
megkönnyítik a tanítást

a Kirschenheuter-féle domború térképek

Magyarország domború térképe 2:80 P.

Budapest domború térképe 2:80 P.

Kaphatók: Kirschenheuter Ferenc, Bpest VII. István-út 95.

1979

